

LINÓNGI YA MOSENZELI

EYEBISAKA BOKONZI YA YEHOVA

MASOLO YA BOYEKOLI MPO NA:
06/06-03/07/2022

Ndenge ya kozala na esengo mpe na kimya ntango ozali komitungisa

MITUNGISI ekoki kozala lokola mokumba moko ya kilo na kati ya motema na biso. (Mas. 12:25) Esí ekómela yo onyokwama mpo na mitungisi ya bomoi? Okanisaka ete okokoka lisusu te koyikela yango mpiko? Soki oyokaka bongo, yebá ete ozali yo moko te. Mingi kati na biso tolembaka nzoto mpe tomitungisaka na makanisi mpo na makambo ndenge na ndenge. Na ndakisa, basusu bamitungisaka mpo na maladi ya ndeko moko ya libota, liwa ya moto oyo balingaka, mpe mpo na makama oyo ebimaka yango moko. Kasi nini ekoki kosalisa biso tózala na esengo mpe na kimya ntango tozali komitungisa?*

Tokoki koyekola makambo mingi mpo na kozala na esengo mpe na kimya ntango tozali komitungisa soki totaleli ndakisa ya Mokonzi Davidi. Akutanaki na mikakatano mingi na bomoi na ye, mpe na bantango mosusu balingaki koboma ye. (1 Sa. 17:34, 35; 18:10, 11) Nini esalisaki Davidi azala na esengo mpe na kimya ntango azalaki komitungisa? Ndenge nini tokoki komekola ndakisa na ye?

NDENGE DAVIDI AZALAKI NA ESENGO MPE NA KIMYA NTANGO AZALAKI KOMITUNGISA

Davidi akutanaki na komekama ndenge na ndenge na mbala moko. Na ndakisa, tótala likambo oyo esalemaki ntango azalaki kokima Mokonzi Saulo oyo azalaki koluka koboma ye. Ntango Davidi ná bato na ye bazongaki na etumba, bayokaki mpasi ntango banguna bayibaki biloko na bango nyonso, batumbaki bandako na bango na mótó, mpe bamemaki mabota na bango na bokangami. Davidi asalaki nini? “Davidi ná bato oyo bazalaki elongo na ye babandaki kotombola mingongo na bango mpe kolela, tii bazalaki na makasi ya kolela lisusu te.” Davidi atungisamaki lisusu mingi,

* Moto oyo azali komitungisa koleka ndelo asengeli koluka lisulisi ya minganga.

ntango bato na ye ya motema “balobaki bámbamba ye mabanga.” (1 Sa. 30:1-6) Davidi akutanaki na mikakatano misato ya minene na mbala moko: Libota na ye ezalaki na likama, azalaki kobanga ete bato na ye bakoboma ye, mpe Mokonzi Saulo azalaki kaka koluka koboma ye. Kanisá ndenge Davidi azalaki komitungisa!

Davidi asalaki nini na nsima? Na mbala moko, “azwaki makasi mpo na Yehova Nzambe na ye.” Ndenge nini Davidi azwaki makasi yango? Toyebi ete Davidi abondelaki Yehova asalisa ye mpe akanisaki ndenge asalisaki ye liboso. (1 Sa. 17:37; Nz. 18:2, 6) Davidi amonaki ntina ya koluka litambwisi ya Yehova, yango wana Davidi atunaki Yehova makambo oyo asengelaki kosala. Ntango Yehova apesaki Davidi malako, asalaki nokinoki. Yango wana, Yehova apambolaki ye ná bato na ye mpe babikisaki mabota na bango mpe biloko na bango. (1 Sa. 30:7-9, 18, 19) Omoni makambo misato oyo Davidi asalaki? **Abondelaki** Yehova asalisa ye, **akanisaki** makambo oyo Yehova asalelaki ye, mpe **akangaki maboko te kasi asalaki makambo na** kolanda malako ya Yehova. Ndenge nini tokoki komekola Davidi? Tótalela makambo misato.

MEKOLÁ DAVIDI NTANGO OZALI KOMITUNGISA

1. Bondeláká. Ntango nyonso tobandi komitungisa, tokoki kobondela Yehova asalisa biso mpe apesa biso bwanya. Tokoki komiyoka malamú soki tolobeli ye makambo oyo ezali kotungisa biso. To tokoki kosala libondeli moko ya mokuse, na nse ya motema soki tozali na mwaye mosusu te ya kosala na ntango wana. Ntango nyonso tose ngaka Yehova asalisa biso, tomonisaka ete totyelaka ye motema ndenge Davidi asalaki, ntango alobaki: “Yehova azali libanga na ngai, esika makasi ya libateli na ngai mpe Mobikisi na ngai. Nzambe na ngai azali libanga na ngai. Nakokima epai na ye.” (Nz. 18:2) Libondeli esalisaka mpenza? Ndeko mwasi

1. BONDELÁKÁ

2. KANISÁKÁ NDENGE YEHOVA ASALISAKI YO

3. KOKANGA MABOKO TE

moko na nkombo Kahlia oyo azali mobongisi-nzela, alobi boye: “Nsima ya kobondela, nakómaka na kimya na motema. Libondeli esalisaka ngai nayokanisa makanisi na ngai ná oyo ya Yehova, mpe natyela ye lisusu motema mingi.” Ya solo, libondeli ezali likabo moko kitoko oyo euti na Yehova oyo esalisaka biso tózala na esengo mpe na kimya ntango tozali komitungisa.

2. *Kanisáká ndenge Yehova asalisaki yo.*

Ntango ozali kokanisa makambo oyo ekómelá yo, okoki kokanisa komekama oyo oyikelaki mpiko mpo Yehova asalisaki yo? Ntango tokanisaka ndenge Yehova asungaki biso tólunga komekama moko boye kaka ndenge asungaki basaleli na ye ya ntango ya kala, tozwaka makasi mpe tokómaka lisusu kotyela ye motema mingi. (Nz. 18:17-19) Ndeko mobali moko na nkombo Joshua, oyo azali nkulutu, alobi boye: “Nazali na liste ya mabondeli oyo nazwaki biyano na yango. Yango esalisaka ngai nakanisa mbala boni nasengaki Yehova mpo na likambo moko ya sikisiki mpe apesaki ngai kaka oyo nasengelaki na yango.” Ya solo, ntango tokanisaka makambo oyo Yehova asalelá biso, tozwaka lisusu makasi ya koyika mpiko ntango tozali komitungisa.

3. *Kokanga maboko te.* Liboso ya kozwa ekate-li na likambo moko, tosendeli kolukaluka na Liloba ya Nzambe mpo na kozwa litambwisi ya malamau. (Nz. 19:7, 11) Bato mingi bamonaka ete ntango basalaka bolukiluki mpo na verse moko, bayebaka

malamu ndenge oyo bakoki kosalela verse yango na bomoi na bango. Ndeko mobali moko na nkombó Jarrod, oyo azali nkulutu, alobi boye: “Kosala bolukiluki esalisaka ngai nayekola makambo mingi etali verse moko, mpe nayeba makambo oyo Yehova azali koyebisa ngai. Yango esalisaka ngai na ndima mpenza makambo oyo nazali kotángá mpo nakoka kosala makambo na kolanda litambwisi na ye.” Ntango tolukaka litambwisi ya Yehova na Makomami mpe tolandaka litambwisi yango, tozalaka na nyonso oyo ekoki mpo tózala na esengo mpe na kimya ntango tozali komitungisa.

YEHOVA AKOSALISA YO OYIKA MPIKO

Davidi akangaki ntina ete mpo azala na esengo mpe na kimya ntango azalaki komitungisa, lialisi ya Yehova ezalaki na ntina. Azalaki na botóndi mingi ndenge Yehova asalisaki ye mpe alobaki boye: “Na lialisi ya Nzambe na ngai, namataka efelo. Nzambe ya solo nde Moto azali kokanga ngai lo-keto na nguya ya bomoi.” (Nz. 18:29, 32) Tokoki komona ete tokoki te koyikela mikakatano na biso mpiko. Kasi na lialisi ya Yehova, tokoki koyikela mikakatano nyonso ya minene mpiko! Ya solo, ntango tobondelaka Yehova asalisa biso, tokaniska makambo nyonso oyo asalelá biso, mpe tosalaka makambo na kolanda litambwisi na ye, totyaka motema ete akopesa biso makasi mpe bwanya mpo tózala na esengo mpe na kimya ntango tozali komitungisa!

LOYEMBO 90

Tólendisanaka

NA MOKUSE

Yehova apesá biso likabo moko kitoko, elingi koloba, likabo ya koloba. Likambo ya mawa, bato mingi basalelaka te likabo yango na ndenge oyo Yehova alingi. Nini ekozi kosalisa biso tóbatela maloba na biso peto mpe ya kotonga na mokili oyo bizaleli ya bato ezali kobeba se kobeba? Ndenge nini tokoki kokumisa Yehova na maloba na biso ntango tozali na mosala ya kosakola, na makita ya lisangá, mpe kosolola na basusu? Lisolo oyo ekopesa biyano na mituna wana.

Ozali “ndakisa . . . na maloba”?

“Zalá ndakisa epai ya bato ya sembo na maloba.”—1 TIM. 4:12.

LIKOKI oyo tozalaka na yango ya koloba ezali likabo oyo eutá na Nzambe na biso ya bolingo. Ntango kaka moto ya liboso, Adama, akelamaki, azalaki na likoki ya kosalela maloba mpo na kosolola na Tata na ye ya likoló. Azalaki mpe na likoki ya kobimisa maloba ya sika mpo maloba ekóma mingi. Adama asalelaki likoki yango mpo na kokokisa mokumba na ye ya kopesa banyama nyonso bankombo. (Eba. 2:19) Lisusu azalaki na esengo ntango alobaki mbala ya liboso na moto mosusu, elingi koloba, Eva, mwasi na ye ya kitoko!—Eba. 2:22, 23.

² Eumelaki te likabo yango ya koloba esalelamaki na ndenge oyo ebongi te. Satana Zabolo akosaki Eva, mpe lokuta yango ememelaki bato lisumu mpe ezaleli ya kozanga kokoka. (Eba. 3:1-4) Adama asalelaki likoki na ye ya koloba na ndenge oyo ebongi te ntango apesaki Eva foti, ezala mpe Yehova mpo na mabunga na ye moko. (Eba. 3:12) Kaina akosaki Yehova ntango abomaki ndeko na ye Abele. (Eba. 4:9) Na nsima, mokitani moko ya Kaina na nkombo Lameke asalaki loyembo moko oyo emonisaki mobulu oyo ezalaki kosalema na ntango na ye. (Eba. 4:23, 24) Bongo lelo oyo, ezali boni? Tomonaka ndenge bakonzi ya politiki bayokaka nsóni te koloba maloba mabe na miso ya bato. Mpe lelo oyo, na bafilme mingi basalelaka maloba mabe. Bana-kelasi bayokaka maloba mabe na eteyelo, mpe mikóló bayokaka yango na esika ya mosala. Likambo ya mawa, komona ndenge maloba mabe epanzani lelo oyo ezali komonisa ndenge mokili oyo ezingi biso ezali kobeba se kobeba.

³ Soki tokebi te, tokoki kokóma na momeseno ya koyoka maloba mabe oyo tokobanda mpe kosalela yango. Na ntembe te, lokola tozali bakristo, tolingaka kosepelisa Yehova, yango

1. Likoki oyo tozalaka na yango ya koloba eutá wapi?
2. (a) Ndenge nini maloba esalelamaki na ndenge oyo ebongi te na ntango ya kala? (b) Ndenge nini maloba ezali kosalelama na ndenge oyo ebongi te na mikolo na biso?
3. Tosengeli kokeba na nini, mpe tokolobela nini na lisolo oyo?

wana tosengeli ata moke te koloba maloba ya mbindo. Tolingaka kosalela likabo kitoko ya koloba na ndenge oyo ebongi, elingi koloba, mpo na kokumisa Nzambe na biso. Na lisolo oyo, tokolobela ndenge oyo tokoki kosala yango (1) na mosala ya kosakola, (2) na makita ya lisangá, mpe (3) na masolo na biso ya mokolo na mokolo. Kasi, tótalela naino ntina oyo maloba na biso ezalaka na motuya mingi na miso ya Yehova.

MALOBA NA BISO EZALAKA NA MOTUYA MINGI NA MISO YA YEHOVA

4 Tángá Malaki 3:16. Oyebi mpo na nini Yehova akokoma na “buku [na ye] ya kokanisama” bankombo ya bato oyo maloba na bango emonisaka ete babangaka ye mpe bakanisaka nkombo na ye? Maloba na biso emonisaka makambo oyo ezali na motema na biso. Yango wana, Yesu alobaki: “Μοναχο ελοβακα nde makambo oyo etondi na motema.” (Mat. 12: 34) Makambo oyo toponaka koloba emonisa-ka ndenge tolingaka Yehova. Lisusu, Yehova

4. Na kotalela Malaki 3:16, mpo na nini maloba na biso ezalaka na motuya mingi na miso ya Yehova?

alingi ete baoyo balingaka ye bázwa bomoi ya seko na mokili ya sika.

5 Yehova akondima losambo na biso na kotalela ndenge oyo tolobaka. (Yak. 1:26) Bato mosusu oyo balingaka Nzambe te balobaka na nkanda, kozanga boboto mpe bamikumisaka. (2 Tim. 3:1-5) Na ntembe te, tolingaka te kozala lokola bango. Tozalaka na mposa makasi ya kosepelisa Yehova na maloba na biso. Okanisi ete Yehova akosepela na biso soki tozali kosalela maloba ya boboto na makita ya lisangá to na mosala ya kosakola, nzokande tolobaka na nkanda mpe na ndenge oyo ebongi te epai ya bato ya libota na biso ntango bato mosusu bazali te?—1 Pe. 3:7.

6 Soki tozali kosalela likabo ya koloba na ndenge oyo ebongi, tokoki kosalisa bato mosusu báyebe solo. Tosalisaka baoyo bazali zingazinga na biso bámona polele bokeseni oyo ezali ‘kati na moto oyo asalelaka Nzambe ná

5. (a) Ndenge nini losambo na biso ezali na boyokani na makambo oyo tolobaka? (b) Ndenge emonisami na elilingi, tosengeli kokeba na nini ntango tozali koloba?

6. Maloba malamumu ya ndeko mwasi Kimberly ebimisaki litomba nini?

Ndenge nini maloba na yo emonisaka makambo oyo ezali na motema na yo? (Talá paragrafe 4-5)

Koloba na bato na boboto mpenza na mosala ya kosakola esepelisaka Yehova (Talá paragrafe 8-9)

moto oyo asalelaka ye te.’ (Mal. 3:18) Tótalela likambo oyo ekómelaki ndeko mwasi moko na nkombo Kimberly.* Basengaki ye asala devuare moko elongo na moninga mosusu ya kelasi. Nsima ya kosala elongo, moninga yango ya kelasi amonaki ete Kimberly akesanaki na bana-kelasi mosusu. Azalaki te koloba mabe ya bato ntango bazalaki te, azalaki kolobela bango malamumu, mpe azalaki te kosalela maloba mabe. Moninga ya kelasi ya Kimberly akamwaki mpe nsukansuka andimaki koyekola Biblia. Kanisá esengo oyo Yehova ayokaka ndenge maloba na biso ya malamumu etindaka bato básepela koyekola makambo etali ye!

⁷ Bisó nyonso tolingaka koloba na ndenge oyo ekokumisa Yehova mpe ekosala ete tópusana penepene ya bandeko na biso. Na yango, tótalela sikoyo mwa makambo oyo tokoki kosala mpo na kokoba kozala “ndakisa . . . na maloba.”

ZALÁ NDAKISA NA MOSALA YA KOSAKOLA

⁸ **Lobáká na boboto mpe na limemya ntango bapési yo nkanda.** Na boumeli ya mosala ya Yesu, bakoselaki ye makambo ete azali molangwi-masanga, moto ya kolunda, mosaleli ya Zabolo, moto oyo azalaki kotosa Sabata

* Topesi bango bankombo mosusu.

7. Lokola Nzambe apesá yo likabo ya koloba, yango elendisí yo osalela yango ndenge nini?

8. Ndakisa nini Yesu atikelá biso na oyo etali kosalela maloba na mosala ya kosakola?

te mpe moto oyo afigaki Nzambe. (Mat. 11:19; 26:65; Luka 11:15; Yoa. 9:16) Kasi, Yesu azongiselaki bango maloba na nkanda te. Ndenge moko na Yesu, tosengeli soki moke te kozongisela bato maloba na nkanda. (1 Pe. 2:21-23) Mpo na koloba solo, kosala bongo ezalaka pete te. (Yak. 3:2) Nini ekoki kosalisa biso?

⁹ Ntango moto moko ayanoli yo mabe na mosala ya kosakola, kosilika te. Ndeko mobali moko na nkombo Sam alobi boye: “Natyaka likebi mingi na mposa oyo nkolo-ndako azali na yango ya koyoka solo mpe namonaka ete akoki kobongwana.” Mbala mosusu nkolo-ndako akoki kosilika kaka mpo tokómaki na ngonga oyo ebongi te. Ntango ndeko mwasi moko na nkombo Lucia akutani na moto moko oyo asiliki, asalaka libondeli ya mokuse, asengaka Yehova asalisa ye abatela kimya mpe aloba te maloba oyo ezangi boboto to limemya. Tokoki komekola ndakisa na ye ntango tokutani na moto moko oyo asiliki.

¹⁰ **Kómá mpenza moteyi malamumu.** Timote azalaki mosakoli oyo azalaki na makoki mpenza, kasi asengelaki mpe kokoba kokende liboso na elimo. **(Tángá 1 Timote 4:13.)** Ndenge nini tokoki kokóma mpenza bateyi malamumu na mosala ya kosakola? Tosengeli komibongisa malamumu. Likambo ya esengo, tozali na bisaleli nde-

9. Nini ekoki kosalisa biso tóboya koloba mabe ntango tozali na mosala ya kosakola?

10. Na kotalela 1 Timote 4:13, mokano nini tosengeli komityela?

nge na ndenge oyo ekoki kosalisa biso mpo tókoma mpenza bateyi malamumu. Okozwa makambo oyo ekoki kosalisa yo na mwa buku *Bongisá ndenge na yo ya kotánga mpe ya koteya* mpe na *Mokanda ya likita Bomoi mpe mosala ya bakristo* na eteni “Omipesa na mosala ya kosakola.” Ozwaka matomba na kosalela mikanda yango? Ntango tomibongisaka malamumu, tomitungisaka mingi te mpe tolobaka kozanga kokakatanana.

¹¹ Tokoki mpe kokóma mpenza bateyi malamumu soki tozali kotala ndenge bandeko mosusu na lisangá bateyaka mpe koyekola epai na bango. Sam, oyo tolobelaki liboso, amitunaka nini esalaka ete bandeko mosusu bakóma mpenza bateyi malamumu. Ayekolaka ndenge na bango ya koteya mpe na nsima amekaka kosala lokola bango. Ndeko mwasi moko na nkombo Talia atyaka likebi mingi na ndenge oyo balobi ya makoki basalaka badiskur ya bato nyonso. Kosala bongo, esalisi ye ayekola ndenge ya kolobela masolo oyo bato basepelaka na yango mingi na mosala ya kosakola.

ZALÁ NDAKISA NA MAKITA

¹² Bisó nyonso tokoki kopesa maboko mpo makita ya lisangá eleka malamumu soki tozali koyemba elongo mpe kopesa biyano oyo ebongisami malamumu. (Nz. 22:22) Bato mosusu baza-

11. Ndenge nini bakristo mosusu bakóma mpenza bateyi malamumu?

12. Mikakatano nini bato mosusu bazalaka na yango?

laka na mokakatano ya koyemba to kopesa biyano na makita na miso ya bato. Yo mpe ozalaka na mokakatano yango? Soki ezali bongo, koyekola makambo oyo esalisaki bato mosusu bátika koyoka nsóni mpo na koyemba to kopesa biyano na makita ekosalisa yo.

¹³ ***Yembáká na motema mobimba.*** Ntango toyembaka nzembo ya Bokonzi, mokano na biso ya libosoliboso esengeli kozala ya kosanzola Yehova. Ndeko mwasi moko na nkombo Sara amonaka ete ayebi koyemba malamumu te. Kutu, alingaka kosanzola Yehova na loyembo. Mpo na yango, amonaka malamumu abongisa nzembo oyo bakoyemba na makita na ndako, kaka ndenge asengeli kobongisa biteni mosusu ya makita. Amekamekaka nzembo yango mpe alukaka koyeba ndenge maloba ya nzembo yango ezali na boyokani na makambo oyo bakolobela na makita. Alobi boye: “Yango esalisaka ngai natya makanisi na maloba, mpe natya likebi mingi te na likoki na ngai ya koyemba.”

¹⁴ ***Pesáká biyano mbala na mbala.*** Toboyi te, yango ekoki kozala mokakatano mpo na bato mosusu. Ndeko mwasi Talia, oyo tolobelaki liboso, alobi boye: “Namitungisaka mingi ntango nasengeli koloba liboso ya bato mosusu. Yango wana kopesa biyano ezalaka mpasi

13. Nini ekoki kosalisa yo oyemba na motema mobimba na makita ya lisangá?

14. Soki ozalaka moto ya nsóninsóni, nini ekoki kosalisa yo opesaka biyano na makita?

Koyemba na motema mobimba na makita ya lisangá esanzolaka Yehova (Talá paragafe 12-13)

Kobongola lisolo ya mabe na lisolo ya malamumu esalaka ete Nzambe andima biso (Talá paragrafe 19)

mpo na ngai.” Atako bongo, ndeko mwasi Talia akakatanaka te kopesa biyano. Ntango azali kobongisa makita, abosanaka te ete eyano ya liboso na motuna moko esengeli kozala moku-se mpe polele. Alobi boye: “Ezali mabe te soki eyano na ngai ezali mokuse, petee mpe ebimisi makanisi ya ntina, mpo ezalaka eyano oyo motambwisi azalaka na yango mposa.”

¹⁵ Ata mpe bakristo oyo bazalaka nsɔninsɔni to malilimalili te bakoki na bantango mosusu kokakatana kopesa biyano na makita. Mpo na nini? Ndeko mwasi moko na nkombo Juliet alobi boye: “Na bantango mosusu nakakatana-ka kopesa biyano mpo nabangaka ete eyano na ngai ezali petee mingi mpe malamumu mpenza te.” Atako bongo, tosengeli kobosana te ete Yehova alingaka biso tópesa biyano oyo eleki malamumu.* Azwaka na motuya mingi ekateli oyo tozwá mpo na kosanzola ye na makita ya lisangá mpe ndenge totikaka te kobanga epeki-sa biso kosala yango.

ZALÁ NDAKISA NA MASOLO YA MOKOLO NA MOKOLO

¹⁶ *Boyá mitindo nyonso ya “maloba ya kofi-nga.”* (Ef. 4:31) Ndenge tomonaki yango na

* Mpo na koyeba makambo mosusu na oyo etali kopesa biyano na makita, talá lisolo “Sanzolá Yehova na lisangá” oyo ezali na *Linóngi ya Mosenzeli* ya sanza 01/2019.

15. Likambo nini tosengeli kobosana te na oyo etali biyano oyo topesaka na makita?

16. Maloba ya ndenge nini tosengeli koboya?

ebandeli, mokristo asengeli te kobimisa maloba mabe. Kasi ezali mpe na mitindo mosusu ya maloba mabe oyo tosengeli koboya. Na ndakisa, tosengeli kokeba mpo tóloba mabe te mpo na bato ya mimeseno mosusu, mabota mosusu, to bikólo mosusu. Lisusu, tolingaka soki moke te kozokisa basusu na maloba ya kofinga. Ndeko mobali moko alobi boye: “Na bantango mosusu, nazalaki koloba makambo oyo nakanisaki ete ezali maseki mpe ezalaki na yango mabe te, nzokande ezalaki maloba ya kozanga boboto mpe ezalaki kozokisa basusu. Na boumeli ya bambula, mwasi na ngai azalaki kosalisa ngai mpe koyebisa ngai na esika oyo tozali biso moko soki nalobi likambo moko na kozanga boboto, mpe soki likambo yango ezokisi ye mpe basusu.”

¹⁷ *Lobáká na ndenge oyo ekolendisa basusu.* Pesáká basusu longonya na esika ya kolobela bango mabe to komilelalela. (**Tángá Baefese 4:29.**) Bayisraele bazalaki na biloko mingi oyo basengelaki kopesa matɔndi mpo na yango, kasi bazalaki komilelalela. Soki tozali komilelalela, tokotinda mpe basusu bámilelalela. Kobosana te ndenge oyo lapolo ya mabe ya bantangi zomi etindaki ‘bana nyonso ya Yisraele . . . báimaima mpo na Moize.’ (Mit. 13:31–14:4) Kasi, ntango tozali kopesa basusu longonya, ekoki kosala ete bákóma lisusu na esengo mi-

17. Na boyokani na Baefese 4:29, ndenge nini tokoki kolendisa basusu?

ngi. Na ntembe te, longonya oyo baninga ya mwana mwasi ya Yefeta bazalaki kopesa ye, elendisaki ye mingi mpo akoba kokokisa mokumba na ye. (Bas. 11:40) Ndeko mwasi Sara, oyo tolobelaki liboso, alobi boye: “Ntango topesaka basusu longonya, tosalaka ete basusu bámona ete Yehova alingaka bango mpe bazali na esika na ebongiseli na ye.” Na yango, lukáká mabaku ya kopesa basusu longonya oyo euti mpenza na motema.

¹⁸ **Lobáká solo.** Tokoki kosepelisa Yehova te soki tozali koloba solo te. Ayinaka mitindo nyonso ya lokuta. (Mas. 6:16, 17) Atako lelo oyo, bato mingi bamonaka lokuta ezali mabe te, toboyaka yango mpo Yehova alobi ete ezali mabe. (**Tángá Nzembo 15:1, 2.**) Ya solo, toboyaka koloba makambo ya lokuta, kasi toboyaka mpe kobomba makambo mosusu ya solo mpo bato bákóma kokanisa mabe te.

¹⁹ **Boyá kotonga basusu.** (Mas. 25:23; 2 Tes. 3:11) Ndeko mwasi Juliet, oyo tolobelaki liboso, amonisi ndenge matongi esalaka ye mabe mpenza. Alobi boye: “Koyoka matongi elembisaka nzoto, mpe etindaka ngai natya motema

---

18. Na kotalela Nzembo 15:1, 2, mpo na nini tosengeli kolobaka solo, mpe yango esangisi makambo nini?

19. Likambo nini mosusu tosengeli kokeba na yango?

te na moto oyo azali kotonga basusu. Na nsima namitunaka, ndenge nini nayebi ete akozanga te kotonga ngai epai ya basusu?” Soki omoni ete lisolo na bino ekómi kobongwana na matongi, lobá likambo moko ya malamumu mpo na kobongola lisolo yango.—Kol. 4:6.

²⁰ Lokola tozali kofanda na mokili oyo etondi na maloba mabe, tosengeli kosala makasi mpo tómindimisa ete maloba na biso ezali kosepelisa Yehova. Kobosana te, maloba ezali likabo oyo eutá na Yehova, mpe atyaka likebi na ndenge oyo tosalelaka yango. Akopambola milende oyo tozali kosala mpenza mpo na kosalelaka maloba na biso na ndenge ebongi na mosala ya kosakola, na makita ya lisangá, mpe na masolo na biso ya mokolo na mokolo. Ntango makambo nyonso ya mokili mabe ekokóma na nsuka, ekozala mpenza petee kokumisa Yehova na maloba na biso. (Yuda 15) Yango wana, zwá ekateli ya kosepelisa Yehova na “maloba ya monoko [na yo].”—Nz. 19:14.

20. Ozwi ekateli ya kosala nini na maloba na yo?

NDIMBOLA YA BILILINGI Lokasa 5: Ndeko mobali moko asilikeli nkolo-ndako moko oyo azali na nkanda; ndeko mobali moko azali kokakatana koyemba na makita ya lisangá; mpe ndeko mwasi moko amikotisi na matongi.

NDENGE NINI TOKOKI KOZALA NDAKISA NA MALOBA . . .

■ na mosala ya kosakola?

■ na makita ya lisangá?

■ na masolo na biso ya mokolo na mokolo?

LOYEMBO 37

Nakosalela Yehova na molimo mobimba

NA MOKUSE

Biso nyonso tozwaka bolumu ntango tomekolaka ndakisa ya basusu. Kasi, ezali na makama oyo tosendeli kokima. Lisolo oyo ekosalisa biso tóbatela esengo na biso mpe tókima motambo ya kozala na lolendo to kolamba nzoto ntango tozali kotala makambo oyo basusu bazali na likoki ya kosala.

Okoki kozala na esengo soki opesi Yehova oyo eleki malamumu

“Moto na moto ameka mosala na ye moko.” —GAL. 6:4.

YEHOVA alingaka ete tózala na esengo. Toyebi yango mpo esengo ezali moko ya bizaleli ya mbuma ya elimo na ye. (Ga. 5:22) Lokola esengo ya kopesa eleki oyo ya kozwa, toyokaka esengo mingi ntango tomipesaka mobimba na mosala ya kosakola mpe tosalisaka bandeko na biso na makambo ndenge na ndenge. —Mis. 20:35.

² Ndenge emonisami na **Bagalatia 6:4**, ntoma Paulo alobeli makambo mibale oyo ekosalisa biso tóbatela esengo na biso. **(Tángá.)** Ya liboso, mokano na biso esengeli kozala ya kopesa Yehova biloko **na biso** oyo eleki malamumu. Soki tozali kopesa ye biloko **na biso** oyo eleki malamumu, tokozala na esengo. (Mat. 22:36-38) Ya mibale, tosendeli koboya komikokanisa ná basusu. Tosengeli kopesa Yehova matóndi mpo na makambo nyonso oyo tosalaka mpo na bokolóngono ya nzoto, formasyo tozwá to makoki na biso. Mpo na nini? Mpamba te nyonso oyo tozali na yango euti epai na ye. Kasi, soki mosala ya kosakola oyo bandeko mosusu bazali kosala ezali kobota mbuma koleka oyo ya biso, tosendeli kosepela mpo bazali kosalela makoki na bango mpo na kokumisa Yehova, kasi te mpo na komikumisa to mpo na matomba na bango moko. Yango wana na esika tómikokanisa ná bango, tosendeli nde koyekola epai na bango.

³ Na lisolo oyo, tokomona oyo tokoki kosala ntango tolembi nzoto mpo tozali te na likoki ya kosala nyonso oyo tolingi na mosala ya Yehova. Tokomona mpe ndenge oyo tokoki kosalela malamumu makoki nyonso oyo tokoki kozala na yango mpe mateya oyo tokozwa na bandakisa ya bato mosusu.

1. Nini epesaka biso esengo mingi?

2-3. (a) Ndenge emonisami na Bagalatia 6:4, makambo nini mibale ekosalisa biso tóbatela esengo na biso na mosala ya Yehova? (b) Tokolobela nini na lisolo oyo?

NTANGO TOLEMBI NZOTO

⁴ Basaleli mosusu ya Yehova bazali na likoki ya kosala te makambo nyonso oyo balingi na mosala na ye mpo na bobange, maladi mpe yango esalaka ete bálemba nzoto. Yango nde ekómelaki ndeko mwasi Carol. Azwaki libaku ya kosala na esika oyo mposa ya basakoli ezali mingi. Na ntango yango, azalaki koyekola Biblia na bato 35, mpe asalisaki mingi na bango bámpesa mpe bázwa batisimo. Mosala ya kosakola ya Carol ebotaki mbuma! Na nsima akómaki kobela mpe akótaki ndako. Carol alobi boye: “Lokola nazali lisusu te na makasi ya nzoto, nakokaka te kosala makambo oyo basusu bakoki kosala, kasi namiyokaka ete nazali sembo te lokola bango. Nakoki te kosala makambo nyonso oyo basusu bakoki kosala, mpe yango esalaka ete nalemba nzoto.” Carol alingaka kosala nyonso oyo akoki mpo na Yehova. Ezali na yango mabe te! Tondimi ete Nzambe na biso ya motema mawa azwaka na motuya elimo na ye wana ya komipesa.

⁵ Soki mbala mosusu ozali kolemba nzoto mpo ozali lisusu kosala mingi te na mosala ya Yehova, omituna boye: ‘Yehova azali kosenga nini epai na ngai?’ Yehova alingi osala nyonso oyo okoki na kotalela makambo ya bomoi na yo. Tózwa ndakisa moko: Ndeko mwasi moko ya mbula koleka 80 alembi nzoto mpo ozali kokoka te kosala mingi na mosala ya kosakola ndenge azalaki kosala ntango azalaki na mbula koleka 40. Akanisi ete atako azali kopesa oyo eleki malamumu, Yehova azali kosepela na yango te. Likanisi yango ebongi? Kanisá naino. Soki ndeko mwasi yango azalaki kopesa oyo eleki malamumu ntango azalaki na mbula koleka

---

4. Likambo nini ekoki kosala ete tólemba nzoto? Pesá ndakisa.

5. (a) Tosengeli komikundwela nini soki tomoni ete tokómi kolemba nzoto mpo tozali kosala mingi te na mosala ya Yehova? (b) Ndenge tomoni yango na bililingi, ndenge nini ndeko mobali oyo azali kokoba kopesa oyo eleki malamumu na mosala ya Yehova?

40 mpe sikoyo azali kopesa oyo eleki malamumu wana azali mbula koleka 80, na ntembe te atiki te kopesa oyo eleki malamumu. Soki tobandi kokanisa ete mosala na biso ezali mpenza te kosepelisa Yehova, tosengeli komikundwela ete Yehova nde aponaka makambo oyo esepeliska ye. Soki tozali kosala nyonso oyo tokoki, na ntembe te Yehova akoloba na biso: “Longo-nya!”—Talá mpe Matai 25:20-23.

⁶ Tokozwa esengo soki totye likebi na makambo oyo **tokoki** kosala, kasi te na makambo oyo tokoki te kosala. Tózwa ndakisa ya ndeko mwasi moko na nkombó Maria, oyo azali na maladi oyo epekisaka ye asakola mingi. Na ebandeli, azalaki komitungisa mingi mpe komimona ete azali na ntina te. Kasi na nsima, akanisaki ndeko mwasi moko na lisangá oyo akótá ndako, mpe Maria azwaki ekateli ya kosalisa ye. Maria alobi boye: “Nazwaki bibongiseli mpo na kosakola na ye na nzela ya telefone mpe kokoma mikanda. Ntango nyonso tozalaki kosala elongo, soki nazongi na ndako nazalaki koyoka esengo mpe komona ete nazalaki na likoki ya kosalisa ndeko na ngai ya mwasi.” Bisó mpe tokoki kobakisa esengo na biso ntango tozali kotya likebi na makambo oyo tokoki kosala, kasi te na makambo oyo tokoki te kosala. Kasi ezali boni soki tokoki kosala lisusu mingi to tosalaka malamumu makambo mosusu na mosala ya Yehova?

SOKI OZALI NA LIKABO MOKO —‘SALELÁ YANGO’!

⁷ Na mokanda na ye ya liboso oyo ekomamaki na litambwisi ya Nzambe, ntoma Petro alendisaki bandeko na ye básalela makambo mpe makoki nyonso oyo bazalaki na yango mpo na kolendisaki bandeko na bango. Ntoma Petro akomaki boye: “Na kotalela lolenge oyo moto na moto azwi likabo, **bósalela yango** mpo na

---

6. Ndakisa ya Maria ekoki koteya biso nini?

7. Toli nini ntoma Petro apesaki bakristo?

Ntango tozali kosala nyonso oyo tokoki na bomoi na biso, tosepelisaka Yehova (Talá paragrafe 4-6)

kosalelana lokola bakapita malamu ya boboto monene ya Nzambe.” (1 Pe. 4:10) Tosengeli te kokakatana mpo na kosalela mpenza makabo oyo tozali na yango mpo na kobanga ete basusu bakoki kokóma na zuwa to kolemba nzoto. Soki tozali kosala te oyo tokoki kosala mpo tozali kobanga ete basusu bakokóma na zuwa to bakolemba nzoto, tokopesa Yehova te oyo eleki malamu.

⁸ Tosengeli mpenza kosalela makoki oyo tozali na yango, kasi tosengeli kokeba ete tómi-kumisa te mpo na yango. (**Tángá 1 Bakorinti 4:6, 7.**) Na ndakisa, okoki kozala na makoki ya kobanda koyekola Biblia na bato. Kokakatana te mpo na kosalela likoki yango! Kasi ezali na ntina obosana te ete osengeli te komikumisa mpo na yango. Kanisá ete okutanaki na likambo moko ya kitoko na mosala ya kosakola oyo apesaki yo libaku ya kobanda boyekoli ya Biblia. Ozali na mposa makasi ya koyebisa bandeko ya etuluku na yo ya mosala ya kosakola likambo yango. Kasi, ntango okutani elongo na bandeko ya etuluku na yo, ndeko mwasi moko azali kolobela likambo moko oyo akutanaki na yango na mosala ya kosakola, oyo epesaki ye nzela apesa moto moko zulunalo. Ndeko mwasi apesaki zulunalo, kasi yo obandisaki

8. Na kotalela 1 Bakorinti 4:6, 7, mpo na nini tosengeli te komikumisa mpo na makoki oyo tozali na yango?

boyekoli ya Biblia. Na ntango wana, okosala nini? Oyebi ete bandeko ya etuluku bakolendisama na likambo oyo okutanaki na yango, kasi osengeli kozwa ekateli ya kozela mpo na kolobela yango na libaku mosusu, mpo yango ekitisa te esengo ya ndeko mwasi oyo apesaki zulunalo. Yango nde likambo malamu ya kosala. Kasi yango epekisa yo te koyekola na bato Biblia. Likabo oyo ozali na yango—Salelá yango!

⁹ Tóbosana te ete makoki nyonso oyo tokoki kozala na yango euti epai ya Nzambe. Tosengeli kosalela makoki yango mpo na kolendisabandeko ya lisangá, kasi te mpo na komikumisa. (Flp. 2:3) Tokozwa esengo mingi ntango tozali kosalela makasi mpe makoki na biso mpo na kosala mokano ya Nzambe, kasi te mpo tozali kosala mingi koleka basusu to komimona ete toleki bango, kasi nde mpo tozali kosalela makoki oyo tozali na yango mpo na kokumisa Yehova.

¹⁰ Soki moto akebi te, akoki kokwea na motambo ya kokokanisa makasi oyo azali na yango ná bolembu ya moto mosusu. Na ndakisa, ndeko mobali moko azali molobi malamu. Wana ezali likabo oyo azali na yango. Atako na motema na ye akoki kobanda kotyola ndeko

9. Ndenge nini tosengeli kosalela makoki oyo tozali na yango?

10. Mpo na nini ebongi te tómiokanisa ná basusu?

oyo abundaka mpo na kosala badiskur. Nzokande ndeko oyo abundaka mpo na kosala badi-skur akoki kozala makasi na likambo etali koyamba bapaya, kopesa bana na ye formasyo to azali na molende na mosala ya kosakola. Tozalaka na esengo mingi ndenge tozalaka na bandeko basi mpe mibali oyo bazali na makoki mpe basalelaka yango mpo na kosalela Yehova mpe kosalisa basusu!

ZWÁ MATEYA NA BANDAKISA YA BASUSU

¹¹ Atako tosengeli te komikokanisa ná basusu, tokoki kozwa matomba soki tozali kozwa mateya na bandakisa ya bato ya sembo. Mpo tókanga ntina na yango, tózwa ndakisa ya Yesu. Atako azalaki moto ya kokoka, tokoki koyekola bizaleli na ye mpe makambo oyo osalaki. (1 Pe. 2:21) Ntango tosalaka nyonso oyo tokoki mpo na kolanda malamumalamu ndakisa na ye, tokómaka lisusu kosalela Yehova malamumalamu mpe tozwaka matomba na mosala na biso ya kosakola.

¹² Na Liloba ya Nzambe, tozali na bandakisa mingi ya basi mpe mibali ya sembo oyo tokoki komekola atako bazalaki bato ya kozanga kokoka. (Ebr. 6:12) Tózwa ndakisa ya Mokonzi Davidi, oyo Yehova abengaki ye “moto

11. Mpo na nini tosengeli kolanda ndakisa ya Yesu?
12-13. Mateya nini tokoki kozwa epai ya Mokonzi Davidi?

moko oyo azali kosepelisa motema na ngai” to, ndenge libongoli mosusu ya Biblia ebongoli yango, “lolenge ya moto oyo asepelisaka ngai mingi.” (Mis. 13:22) Kutu, Davidi azalaki moto ya kokoka te mpe asalaki mabunga mosusu ya minene. Kasi, azali ndakisa malamumalamu mpo na biso. Mpo na nini? Mpo ntango bazalaki kosembola ye, azalaki te koluka komilongisa. Kutu, andimaki toli ya makasi oyo bapesaki ye mpe asengaki bolimbisi mpenza mpo na makambo oyo asalaki. Yango wana, Yehova alimbisaki ye. —Nz. 51:3, 4, 10-12.

¹³ Tokoki kozwa mateya epai ya Davidi soki tomituni boye: ‘Nasalaka nini soki bapesi ngai toli? Nandimaka nokinoki mabunga na ngai, to nalukaka komilongisa? Napesaka nokinoki basusu foti? Nasalaka makasi mpo nabandela lisusu te mabunga na ngai?’ Okoki komituna mituna ya ndenge wana ntango ozali kotánga masolo etali basi mpe mibali ya sembo ya ntango ya kala. Mikakatano nini bakutanaki na yango oyo ekokani na oyo ozali na yango? Bizaleli nini ya malamumalamu bamonisaki? Na likambo mokomoko, omituna boye: ‘Ndenge nini nakoki kozala lokola mosaleli oyo ya sembo ya Yehova?’

¹⁴ Tokoki kozwa mateya epai ya Davidi soki
14. Matomba nini tokoki kozwa soki tozali kotya likebi epai ya bandeko na biso bakristo?

tozali kotya likebi epai ya bandeko na biso bakristo, ezala bilenge to mibange. Na ndakisa, okoki kokanisa ndeko moko na lisangá oyo azali koyikela mokakatano moko mpiko na bosomebo nyonso, na ndakisa, mbamba ya banyanga, bazali kotemela ye na libota to azali kobela? Ozali komona bizaleli oyo ebongi oyo okosepela komonisa lisusu mingi koleka? Soki otaleli ndakisa na ye ya malamú, okoki koyekola makambo oyo ebongi mpo na koyikela mikakatano na yo mpiko. Tozali na botondi mpe na esengo mpenza ndenge tozali na bandakisa ya kondima oyo tozali komona mpo na komekola yango!—Ebr. 13:7; Yak. 1:2, 3.

ZALÁ NA ESENGO NA MOSALA YA YEHOVA

¹⁵ Mokomoko na biso asengeli kosala nyonso oyo akoki mpo na kosala ete kimya mpe bomoko ezala na lisangá. Tótalela ndakisa ya bakristo ya siekle ya liboso. Bazalaki na makabo mpe mikumba ndenge na ndenge. (1 Ko. 12:4, 7-11) Kasi yango esalaki te ete báwelana to bákabwana. Kutu, ntoma Paulo asengaki mokomoko na bango asala nyonso oyo esengeli mpo na “kotongama ya nzoto ya Kristo.” Ntoma Paulo akomelaki bakristo ya Efese boye: “Na

15. Toli nini ntoma Paulo apesaki oyo ekoki kosalisa biso tókoba kosepela na mosala na biso mpo na Yehova?

kolanda mosala ya enama mokomoko na meko oyo ekoki, ezali kosalisa na bokoli ya nzoto mpo emitonga yango moko na bolingo.” (Ef. 4: 1-3, 11, 12, 16) Baoyo basalaki bongo, basalaki ete kimya mpe bomoko ezala, mpe tomonaka bizaleli yango na masangá na biso lelo oyo.

¹⁶ Zalá na ekateli ya koboya komikokanisa ná basusu. Kasi, zwá mateya epai ya Yesu mpe salá makasi omekola bizaleli na ye. Zwá matomba na bandakisa ya kondima ya bato ya ntango ya kala mpe ya mikolo oyo. Wana ozali kokoba kosala nyonso oyo okoki, yebá ete Yehova “azangi boyengebene te mpo abosana mosala na [yo].” (**Tángá Baebre 6:10.**) Kobá kosepela na kosalela Yehova mpe yebá ete azali kosepela ntango azali komona yo ozali kosala nyonso oyo okoki mpo na kosepelisa ye.

16. Tosengeli kozwa ekateli ya kosala nini? (Baebre 6:10)

NDIMBOLA YA BILILINGI nkasa 12-13: Ndeko mobali moko azali kosala na Betele wana azali naino elenge. Na nsima abali mpe ye ná mwasi na ye bazali babongisinzela. Ntango bana na bango babotami, bapesi bango formasyo na mosala ya kosakola. Sikoyo akómi mobange, azali kokoba kosala nyonso oyo akoki, mpe azali kosakola na nzela ya kokoma mikanda.

OKOPESA EYANO NINI?

- Mpo na nini tosengeli te komikokanisa ná basusu?
- Mpo na nini tokoki kozala na esengo na mosala ya Yehova ata ntango makambo ya bomoi na biso ezali kopekisa biso tósala oyo tokoki kosala?
- Mateya nini tokoki kozwa na bandakisa malamú ya basusu?

Bapesi bambwa na ngai bisikiti

NICK, oyo afandaka na Oregon, na États-Unis akomaki boye: “Na prenta ya mobu 2014, nazalaki kotambola elongo na bambwa na ngai mibale na engumba esika nafandaka. Batatoli bazalaki ntango nyonso na kati ya engumba, mpe bazalaki kotelema pene na bashario na bango ya mikanda. Balataki malam u mpenza, mpe bazalaki kopesa moto nyonso oyo azalaki koleka na nzela mbote na esengo mpenza.

“Batatoli bazalaki kaka te na boboto epai ya bato, kasi mpe epai ya bambwa na ngai. Mokolo moko, ndeko Elaine, oyo atelemaki pene na shario, apesaki bambwa na ngai mibale bisikiti. Nsima na yango, ntango nyonso oyo tozalaki kokóma pene na shario, bambwa na ngai ezalaki kolinga kokende epai Batatoli bazali mpo bápesa bango ‘mwa bisikiti.’

“Mwa basanza elekaki. Bambwa na ngai ekómaki kosepela kolya bisikiti ya Batatoli yango, mpe nasepelaki mingi na masolo ya mokuse oyo nasololaki na bango. Kasi nazalaki kolinga kosolola na bango mingi te. Nazalaki na mbula koleka 70, mpe nayebaki te makambo oyo Batatoli bandimaka. Lokola nazalaki lisusu kosepela te na mangomba mingi ya bokristo, nakanisaki ete eleki malam nayekola Biblia ngai moko.

“Na ntango wana, namonaki Batatoli na bisika mingi na engumba, batelemaki pene na bashario na bango ya mikanda. Bazalaki ntango nyonso na boboto. Bazalaki kosalela Biblia mpo

na koyanola na mituna na ngai mpe yango esalaki ete natyela yango lisusu motema mingi.

“Mokolo moko, Elaine atunaki ngai boye: ‘Ondimaka ete banyama ezali likabo oyo euti na Nzambe?’ Nayanolaki ye boye: ‘Eε, nandimaka yango!’ Na nsima, ndeko Elaine atángelaki ngai Yisaya 11:6-9. Banda wana, nakómaki na mposa ya koyekola Biblia, kasi nazalaki kaka ko-boya kozwa mikanda nyonso ya kotánga epai ya Batatoli.

“Mwa mikolo elekaki, nakómaki kosepela kosolola masolo ya mokuse mpe ya kolendisa na ndeko Elaine ná mbali na ye, Brent. Basengaki ngai natánga mokanda ya Matai tii mokanda ya Misala mpo nayeba soki esengaka nini mpo moto akóma mokristo. Nasalaki bongo. Mwa moke na nsima, nandimaki koyekola Biblia na Brent ná Elaine. Ezalaki na katikati ya mobu 2016.

“Nazalaki kozela na mposa makasi boyekoli na ngai ya Biblia mpe kokende makita na Ndako ya Bokonzi. Nazalaki na esengo ya koyekola makambo oyo Biblia eteyaka mpenza. Elekaki mbula moko na nsima, nazwaki batisimo mpe nakómaki Motatoli. Sikoyo nazali na mbula 79, mpe nazali na botóndi mingi ndenge nakómi na lingomba ya solo. Yehova apamboli ngai ndenge asalisi ngai nakota na libota ya basambeli na ye ya mokili mobimba.”

LOYEMBO 137

Basi ya sembo,
basi bakristo

NA MOKUSE

Lisololo oyo ezali kolobela ndenge bamama bakristo bakoki kozwa mateya na ndakisa ya mama ya Timote, Enise, mpe ndenge oyo bakoki kosalisa bana na bango báyebe Yehova mpe bálinga ye.

Bamama—Bózwa mateya na ndakisa ya Enise

“Kotika mobeko ya mama na yo te. Mpo yango nde motole kitoko ya fololo na motó na yo mpe nsinga kitoko ya monzele na nkingo na yo.”—MAS. 1:8, 9.

ATAKO Biblia elobeli te batisimo ya Timote, ezali mpasi te komona na makanisi esengo oyo mama na ye, Enise, ayokaki na mokolo wana. (Mas. 23:25) Kanisá esengo makasi oyo mama ya Timote ayoki wana Timote atelemi na kati ya mai. Enise azali kosepela wana Loisi, nkoko ya Timote atelemi pene na ye mpe asimbi ye. Enise abendi mwa mpema mpe akangi yango wana Timote azindisami na mai. Ntango Timote abimi na mai, aseki makasi mpe mama na ye abandi kolela mpo azali na esengo mingi. Atako akutanaki na mikakatano, Enise alongaki koteya mwana na ye alinga Yehova mpe Mwana na ye, Yesu Kristo. Mikakatano nini asengelaki kolonga ntango azalaki koteya mwana na ye?

² Timote akolaki na libota oyo basangani na yango bazalaki kosambela na lingomba moko te. Tata na ye azalaki Mogreki, mpe mama na ye ná nkoko na ye bazalaki Bayuda. (Mis. 16:1) Emonani lokola Timote azalaki naino elenge ntango Enise ná Loisi bakómaki bakristo. Kasi tata na ye akómaki mokristo te. Lingomba nini Timote akopona? Ekoki kozala ete akolaki mwa moke mpo azwa ekateli ye moko. Akopona lingomba ya tata na ye? Akokangama na mimeseno ya Bayuda oyo bateyaki ye ntango azalaki naino mwana? To akokóma moyekoli ya Yesu?

³ Lelo oyo mpe bamama bakristo balingaka libota na bango. Oyo eleki ntina, balingaka kosalisa bana na bango bákóma baninga ya Yehova. Mpe Nzambe na biso azwaka na motuya mi-

1-2. (a) Enise azalaki nani, mpe mokakatano nini akutanaki na yango lokola azalaki mama? (b) Lobelá elilingi ya ezipeli.

3. Na kotalela Masese 1:8, 9, ndenge nini Yehova atalelaka milende oyo bamama basalaka mpo na kosalisa bana na bango bákóma baninga na ye?

ngi milende oyo basalaka. (**Tángá Masese 1: 8, 9.**) Yehova asalisi ebele ya bamama mpo báteya bana na bango solo.

⁴ Na bantango mosusu, bamama mingi bakoki komituna soki bana na bango bakopona kosambela Yehova, ndenge Timote asalaki. Baboti mingi bayebi mbamba oyo mokili ya Satana etyaka bana na bango. (1 Pe. 5:8) Longola yango, bamama mingi babakolaka bana bango moko mpo bazali na mibali te to mibali na bango basambelaka Yehova te. Na ndakisa, ndeko mwasi moko na nkombo Christine* alobi boye: “Mobali na ngai azalaki tata moko malamu mpe azalaki kolinga libota na ye, kasi alingaki te nateya bana mpo bakóma Batatoli ya Yehova. Na boumeli ya bambula mingi, nazalaki kolela mpe komituna soki bana na ngai bakosambela Yehova.”

⁵ Soki ozali mama mokristo, okoki kolonga kosalisa bana na yo bálinga Yehova mpe básalela ye, ndenge Enise alongaki. Na lisolo oyo, tokolobela ndenge okoki komekola ndakisa ya Enise na koteya bana na yo na makambo oyo **olobaka** mpe na makambo oyo **osalaka**. Tokolobela mpe ndenge Yehova akosalisa yo.

TEYÁ BANA NA YO NA MAKAMBO OYO OLOBAKA

⁶ Ntango Timote azalaki naino mwana, mama na ye asalaki nyonso mpo na koteya ye “makomi mosantu,” ndenge mpe Bayuda bakangaki ntina na yango. Na ntembe te, Enise ayebaki makambo mingi te mpo ayebaki likambo moko te na oyo etali Yesu Kristo. Kasi,

* Topesi bango bankombo mosusu.

4. Mikakatano nini bamama mingi bazali kokutana na yango lelo oyo?

5. Tokolobela nini na lisolo oyo?

6. Ndenge emonisami na 2 Timote 3:14, 15, ndenge nini Timote akómaki mokristo?

makambo oyo Timote ayekolaki na Makomami ezalaki mateya ya moboko oyo ekokaki kosalisa ye akóma mokristo. Kasi akokóma mokristo? Lokola azalaki elenge, azalaki na lotomo ya kopona soki akokóma mokristo. Na ntembe te, mpo na milende oyo mama na ye asalaki, Timote ayebaki mwa mateya ya solo oyo etali Yesu mpo ‘basalisaki ye andima bosolo na yango.’ (**Tángá 2 Timote 3: 14, 15.**) Enise azalaki mpenza na esengo mpo alongaki koteya mwana na ye makambo etali Yehova atako azalaki na mokakatano! Enise asalaki makambo oyo ekokani na nkombo na ye, oyo euti na liloba moko oyo elimboli “kolonga.”

⁷ Ntango Timote azwaki batisimo, asalaki likambo moko ya ntina mingi na bomoi na ye, kasi Enise azalaki kaka komitungisa mpo na ye. Azalaki komituna boye: Ndenge nini mwana na ye akotambwisa bomoi na ye? Akokóma moninga ya bato mabe? Akokende na eteyelo na Atene mpe akondima mateya ya filozofi ya bapakano kuna? Akolekisa ntango, nguya mpe bolenge na ye mpo na koluka bomengo? Enise akokaki te kozwa bikateli na esika ya Timote, kasi akokaki kosalisa ye. Ndenge nini? Akokaki kokoba kosala nyonso oyo akoki mpo na kosalisa mwana na ye akóma kolinga Yehova mingi mpe azala na botondi epai ya Mwana na ye, Yesu Kristo. Ezali kaka te baboti oyo balongani na bango basalelaka Yehova te nde bakutanaka na mikakatano mpo na kosalisa bana na bango bálinga Yehova. Ata soki bango nyonso mibale basalelaka Yehova, ekoki kozala mpasi kosimba mitema ya bana na bango mpo bakóma basaleli ya sembo ya Yehova. Mateya nini baboti bakoki kozwa na ndakisa ya Enise?

7. Ndenge nini Enise akokaki kosalisa mwana na ye akola na elimo nsima ya kozwa batisimo?

⁸ **Yekolá Biblia elongo na bana na yo.** Ndeko mwasi, soki molongani na yo azali na kati ya solo, Yehova alingi ete opesa ye maboko ntango azali kosalisa bana bákola na elimo. Na ndakisa, mbala na mbala okoki kopesa ye maboko ntango bozali kosala losambo na kati ya libota. Koloba mabe te mpo na ebongiseli yango, mpe luká makambo oyo okoki kosala mpo losambo yango eleka na kimya mpe na esengo. Mbala mosusu okoki kosalisa mobali na yo mpo na kopona masolo ya kolobela na losambo na kati ya libota. Longola yango, soki bana mosusu bakómi mikóló basengeli koyekola Biblia na buku *Sepelá na bomoi libela na libela!*, okoki mbala mosusu kozala elongo na mobali na yo na boyekoli yango mpo na kopesa lialisi oyo ebongi.

⁹ Bamama mosusu basengeli koyekola Biblia na bana na bango, mpo ekoki kozala ete bazali na mibali te to mpo mibali na bango basambelaka Yehova te. Soki ezali bongo mpo na yo, komitungisa koleka ndelo te. Yehova akosalisa yo. Salelá bisaleli mpo na koteya oyo ebongi oyo ebongiseli na ye ebimisá mpo na koyekola na bana na yo. Okoki kotuna baboti oyo bayebi makambo mingi mpo na kolu ka koyeba ndenge basalelaka bisaleli yango na losambo na kati ya libota!* (Mas. 11:14) Lisusu, Yehova akoki kosalisa yo osololaka na bana na yo. Sengá ye asalisa yo oyeba makanisi oyo bazali na yango mpe makambo oyo ezali na mitema na bango. (Mas. 20:5) Motu-

* Na ndakisa, talá liteya 50 ya buku *Sepelá na bomoi libela na libela!* mpe lisolo “Makanisi mpo na losambo na libota mpe boyekoli ya moto ye moko,” oyo ezali na *Linóni ya Mosenzeli* ya 15/08/2011, na nkasa 6-7.

8. Ndenge nini ndeko mwasi akoki kopesa mobali na ye oyo azali na kati ya solo maboko ntango azali kosalisa bana bákola na elimo?

9. Epai wapi ndeko mwasi oyo mobali na ye azali na kati ya solo te akoki kozwa lialisi?

na ya petee lokola oyo: ‘Mokakatano nini ya monene ozali kokutana na yango na eteyelo?’ ekoki kobandisa lisolo moko oyo ekosalisa yo oyeba makambo mingi.

¹⁰ **Lukáká mabaku mpo na koteya bana na yo makambo etali Yehova.** Lobeláká makambo etali Yehova mpe makambo mingi ya malamumu oyo asalelá yo. (Mib. 6:6, 7; Yis. 63:7) Yango ezali na ntina mingimingi soki okoki te mbala na mbala koyekola na bana na ndako. Ndeko mwasi Christine, oyo tolobelaki liboso, alobi boye: “Mabaku ya kolobela makambo ya elimo ezalaki moke mpenza, yango wana soki ntango emonani nazalaki kosalela yango mpo na kolobela Yehova. Tozalaki kotambola na makolo to kozwa bwato mpe kolúka pene na libongo mpo na kolobela bozalisi mpe makambo mosusu mingi ya elimo oyo ekosalisa bana bákóma baninga ya Yehova. Ntango bana na ngai bakómaki mikóló, nalendisaki bango báyekola Biblia bango moko.” Longola yango, lobeláká malamumu ya ebongiseli ya Yehova mpe lobeláká malamumu ya bandede ya lisangá. Koloba mabe te mpo na bankulutu. Makambo oyo ozali koloba mpo na bango ekoki kosalisa bana básolola na bankulutu ntango bakozala na mposa ya lialisi.

¹¹ **Salá ete kimya ezala na ndako.** Monisáká ete olingaka mobali na yo mpe bana na yo. Lobáká na mobali na yo na boboto mpe na lime-mya, mpe teyáká bana na yo básala mpe bongo. Soki ozali kosala bongo, okotya kimya mpe yango ekosala ete bana na yo báyekola makambo etali Yehova. **(Tángá Yakobo 3: 18.)** Tótalela ndakisa ya ndeko Jozsef, oyo azali mobongisi-nzela monene na ekólo Roumanie. Ntango azalaki kokola, tata na ye ate-

10. Likambo nini mosusu okoki kosala mpo na kosalisa bana na yo báyekola makambo etali Yehova?

11. Na kotalela Yakobo 3:18, mpo na nini ezali na ntina mingi kosala ete kimya ezala na ndako?

melaki ye, mama na ye mpe bandeko na ye makasi mpo alingaki te básalela Yehova. Jozsef alobi boye: “Mama na ngai azalaki kosala nyonso mpo kimya ezala na ndako. Ntango tata azalaki kosilika makasi, mama na ngai azalaki ntango nyonso komonisa boboto. Ntango azalaki komona ete ezalaki mpasi tómemya mpe tótosa tata na biso, azalaki kosalela Baefese 6: 1-3 mpo na kosolola na biso. Na nsima azalaki kolobela biso bizaleli malamumu ya tata mpe kosalisa biso tókanga ntina oyo tosengeli kolinga ye. Yango ezalaki kosala ete kimya ezala na libota.”

TEYÁ BANA NA YO NA MAKAMBO OYO OSALAKA

¹² **Tángá 2 Timote 1:5.** Enise atikaki ndakisa malamumu mpo na Timote. Ateyaki ye ete kondima ya solosolo emonanaka na misala. (Yak. 2:26) Na ntembe te, Timote amonaki misala ya mama na ye na nzela ya bolingo oyo mama na ye azalaki na yango mpo na Yehova. Ya solo, Timote amonaki ete kosalela Yehova esalaki ete mama na ye azala na esengo. Ndakisa ya Enise etindaki Timote asala nini? Ndenge ntoma Paulo amonisaki yango, Timote azalaki na kondima makasi lokola oyo ya mama na ye. Timote akómaki na kondima yango na mbalakaka te. Azalaki kotala ndakisa ya mama na ye mpe etindaki ye amekola yango. Ndenge moko mpe lelo, bamama mingi bazali kosalisa bato ya libota na bango básalela Yehova “na maloba te.” (1 Pe. 3:1, 2) Ndenge nini okoki mpe kosala bongo?

¹³ **Salá ete boyokani na yo ná Yehova ezala na esika ya liboso.** (Mib. 6:5, 6) Ndenge moko na bamama mingi, omipimelaka makambo mi-

12. Na kotalela 2 Timote 1:5, ndakisa ya Enise etindaki Timote asala nini?

13. Mpo na nini mama ya libota asengeli kosala ete boyokani na ye ná Yehova ezala na esika ya liboso?

ngi. Opesaka ntango, mbongo, okataka mpungi mpe osalaka makambo mosusu mpo na kokokisa bamposa ya mosuni ya bana na yo. Kasi osengeli soki moke te kolekisa ntango mingi mpo na kokokisa bamposa yango tii ozanga ntango ya kokómisa makasi boyokani na yo ná Yehova. Mbala na mbala zwáká ntango ya kobondela yo moko, kosala boyekoli na yo moko ya Biblia, mpe koyangana na makita ya lisangá. Kosala bongo, ekosalisa yo okómisa makasi boyokani na yo ná Yehova mpe okotikela bato ya libota na yo ná bato mosusu ndakisa malamumu.

¹⁴ Tótalela mwa bandakisa ya bilenge oyo bayekolaki kolinga Yehova mpe kotyela ye motema na kotala makambo oyo bamama na bango bazalaki kosala. Ndeko Leanne, mwana mwasi ya ndeko mwasi Christine, alobi boye: “Tozalaki te koyekola ntango tata azalaki na ndako. Kasi mama azalaki ntango nyonso kokende na makita. Atako toyebaki makambo mingi te oyo etali Biblia, ndakisa mpe kondima na ye esalisaki biso tókómisa kondima na biso makasi. Toyebaki ete Batatoli ya Yehova bateyaka solo liboso kutu tóbanda kokende na makita.”

¹⁵ Ndeko Maria, oyo na bantango mosusu tata na ye azalaki kobeta ye mpe koloba na ye mabe mpo azalaki kokende na makita, alobi boye: “Mama na ngai azali na kati ya bandeko basi oyo bazali na mpiko oyo nayebi. Ntango nazalaki mwana, na bantango mosusu nazalaki koboya kosala makambo mpo nazalaki kobanga makambo oyo basusu bakoloba. Kasi komona ndenge mama azalaki na mpiko mpe ndenge azalaki ntango nyonso kotya Yehova na esika ya liboso na bomoi na ye esalisaki ngai natika kobanga bato.” Ndeko João, oyo

14-15. Mateya nini ozwi na ndakisa ya ndeko Leanne, Maria, mpe João?

Esengaka ntango mpo na kosalisa mwana akola na elimo. Kolemba te!

(Talá paragrafe 17)

tata na ye azalaki kopekisa bato ya libota bálobela makambo ya elimo na ndako, alobi boye: “Likambo oyo esalisaki ngai mingi koleka ezali ndenge mama azalaki kondima kotika makambo nyonso mpo na kospelisa tata na ngai, longola kaka bolingo na ye mpo na Yehova.”

¹⁶ Bamama, bóbosana te ete ndakisa na bino ekoki kosalisa basusu. Na ndenge nini? Tótala ndenge ndakisa ya Enise ebendaki likebi ya ntoma Paulo. Akomaki ete Timote azalaki na kondima oyo ezangi bokosi, “oyo liboso . . . Enise” azalaki na yango. (2 Tim. 1:5) Ntango nini Paulo amonaki kondima ya Enise mpo na mbala ya liboso? Ekoki kozala ezalaki na mobembo na ye ya liboso ya misionere epai aku-

16. Ndakisa ya mama ya libota ekoki kotinda basusu básala nini?

tanaki na Loisi ná Enise na Listra, mpe asalisaki bango bakóma bakristo. (Mis. 14:4-18) Kanisá naino: Ntango ntoma Paulo akomelaki Timote mbula soki 15 na nsima, azalaki kaka kokanisa misala ya kondima ya Enise mpe kolobela ye lokola ndakisa oyo ebongi komekola! Na ntembe te, ndakisa na ye elendisaki ntoma Paulo mpe bakristo mosusu mingi ya siekle ya liboso. Soki ozali kobókola bana yo moko mpo ozali na mobali te to ozali na libota oyo basangani na yango basambelaka na lingomba moko te, omindimisa ete ndakisa na yo ya sembo ekopesa yo ná bato oyo bazali zingazinga na yo makasi mpe ekobondisa bino.

¹⁷ Ezali boni soki emonani ete mwana na yo azali kosalela te makambo oyo ozali koteya

17. Osengeli kosala nini soki emonani ete mwana na yo azali kosalela te makambo oyo ozali koteya ye?

ye? Kobosana te ete esengaka ntango mpo na koteya mwana. Ndenge emonisami na elilingi, ntango oloni mboto, mbala mosusu okoki komituna soki ekokola mpo ebota mbuma. Atako okoki te kobotisa yango mbuma, okokoba kosopela yango mai mpo osalisa yango ekola. (Mrk. 4:26-29) Ndenge moko mpe, na bantango mosusu mama akoki komituna soki milende na ye ezali mpenza kosalisa bana na ye bálinga Yehova. Okoki te koyeba bikateli oyo bana na yo bakozwa. Kasi soki ozali kokoba kosala nyonso oyo okoki mpo na koteya bango, okosalisa bango bákola na elimo. —Mas. 22:6.

TYELÁ LISALISI YA YEHOVA MOTEMA

¹⁸ Banda kala, Yehova asalisi bilenge mingi bákóma baninga na ye. (Nz. 22:9, 10) Akoki mpe kosalisa bana na yo bákola na elimo, soki balingi. (1 Ko. 3:6, 7) Ata soki emonani ete bana na yo babungi nzela, Yehova akokoba kotyela bango miso mpo alingaka bango. (Nz. 11:4) Ntango bamonisi mwa elembo ya kozala

18. Ndenge nini Yehova akoki kosalisa bana na yo bákola na elimo?

“na ezaleli oyo ebongi,” akozala wana mpo na kosalisa bango bákóma baninga na ye. (Mis. 13:48; 2 Nt. 16:9) Akoki kosalisa yo oloba likambo moko ya malamumu na ntango oyo ebongi, ntango bana na yo bazali na mposa makasi ya koyoka yango. (Mas. 15:23) To akoki kosalela ndeko moko ya lisangá mpo na kosalisa bango. Ata soki bana na yo bakómi mikóló, Yehova akoki kosala ete makambo oyo oteyaki bango ezongela bango na makanisi. (Yoa. 14:26) Okopesa Yehova libaku ya kopambola yo ntango ozali kokoba koteya bana na yo na maloba mpe na ndakisa.

¹⁹ Bolingo oyo Yehova amoniselaka yo etaleli te bikateli oyo bana na yo bazwaka. Alingaka yo mpo *yo* mpe olingaka ye. Soki obákola bana yo moko, Yehova alaki ete akozala Tata mpo na bana na yo mpe Mobateli na yo. (Nz. 68:5) Okoki te koyeba soki bana na yo bakozwa bikateli ya malamumu to ya mabe. Kasi soki ozali kokoba kotyela lisalisi ya Yehova motema mpe kosala nyonso oyo okoki, Yehova akondima yo.

19. Mpo na nini okoki kondima ete Yehova akondima yo?

NDENGE NINI BAMAMA BAKOKI . . .

■ koteya bana na bango na makambo oyo balobaka?

■ koteya bana na bango na makambo oyo basalaka?

■ kotyela lisalisi ya Yehova motema?

LOYEMBO 84

Tómipesa

NA MOKUSE

Timote azalaki ministre oyo abongi mpo na nsango malamumu. Atako bongo, ntoma Paulo alendisaki ye akoba kokende liboso na elimo. Lokola Timote atosaki toli ya ntoma Paulo, Yehova asalelaki ye mingi mpe akokaki lisusu kosalela bandeko na ye mingi. Ndenge moko na Timote, ozali na mposa makasi ya kosalela Yehova mpe kosalela bandeko na ye bakristo? Tondimi ete ozali na mposa yango. Mikano nini okoki komityela mpo esalisa yo osala bongo? Mpe esengi nini mpo na komityela mikano yango mpe kokokisa yango?

Ndenge ya komityela mikano ya elimo mpe kokokisa yango

“Okanisaka malamumu mpenza makambo yango; omipesa mobimba na yango, mpo bato nyonso bámona polele ete ozali kokende liboso.”—1 TIM. 4:15.

LOKOLA tozali bakristo ya solo, tolingaka Yehova mingi mpenza. Tolingaka kopesa Yehova oyo eleki malamumu na mosala na ye. Soki tolingi mpenza kosalela makoki na biso, tosengeli komityela mikano ya elimo, na ndakisa, kokokisa bizaleli ya bokristo, kokokisa makoki na biso, mpe koluka ndenge ya kosalela basusu.*

² Mpo na nini tosengeli kozala na mposa ya kokola na elimo? Ya liboso, tolingaka kosepelisa Tata na biso ya likoló. Yehova asepelaka ntango azali komona tozali kosalela mayele mpe makoki na biso nyonso na mosala na ye. Longola yango, tolingaka kokola na elimo mpo tókoka kosalela bandeko na biso lisusu mingi. (1 Tes. 4:9, 10) Ata soki tosali bambula boni na kati ya solo, tokoki kosala makasi tókoba kokola na elimo. Tótala ndenge oyo tokoki kosala yango.

³ Atako Timote azalaki naino elenge ntango ntoma Paulo akomelaki ye mokanda na ye ya liboso, Timote asilaki kokóma nkulutu. Atako bongo, ntoma Paulo alendisaki ye akoba kokende liboso na elimo. **(Tángá 1 Timote 4:12-16.)** Ntango ozali kotánga maloba ya ntoma Paulo, okomona ete alingaki ete Timote akoba kokende liboso na makambo mibale: akoli-

* **NDIMBOLA YA MALOBA:** Mikano ya elimo esangisi makambo nyonso oyo tosalaka makasi tókokisa mpo tósalela Yehova lisusu mingi mpe tósepelisa ye.

1. Mikano nini ya elimo tokoki komityela?
2. Mpo na nini tosengeli komityela mikano ya elimo mpe kosala makasi mpo na kokokisa yango?
3. Ndenge emonisami na 1 Timote 4:12-16, ntoma Paulo alendisaki Timote asala nini?

sa bizaleli ya bokristo lokola bolingo, kondima, ná bizaleli ya peto mpe akolisa makoki na ye ya kotánga liboso ya bato nyonso, kolendisa mpe koteya. Wana tozali kobatela ndakisa ya Timote na makanisi, tótala ndenge ya komityela mikano oyo ebongi oyo ekoki kosalisa biso tókola na elimo. Tokotalela mpe makambo mosusu oyo tokoki kosala mpo na kosala lisusu mingi na mosala ya Yehova.

KOLISÁ BIZALELI YA BOKRISTO

4 Nini esalaki ete Timote azala mosaleli ya Yehova oyo abongi? Bizaleli ya bokristo oyo azalaki na yango. **(Tángá Bafilipi 2:19-22.)** Na makambo oyo ntoma Paulo alobaki mpo na Timote, tokoki komona ete Timote azalaki moto ya komikitisa, sembo, molende, mpe moto oyo bakoki kotyela motema. Azalaki kolinga bandeko mpe kotyela bango likebi. Yango wana, ntoma Paulo alingaki Timote mpe akakatanaki te mpo na kopesa ye mikumba minene. (1 Ko. 4:17) Ndenge moko mpe, Yehova akolinga biso mpe tokozala na ntina na lisangá soki tozali kokolisa bizaleli oyo alingaka.—Nz. 25:9; 138:6.

4. Na kotalela Bafilipi 2:19-22, nini esalaki ete Timote azala mosaleli ya Yehova oyo abongi?

5 **Omityela mikano ya sikisiki.** Bondelá mpe kanisá bizaleli nini ya bomoto na yo oyo ose ngeli kobongisa. Poná ezaleli moko ya sikisiki oyo okosepela kobongisa. Na ndakisa, okoki kokolisa lisusu ezaleli ya komitya na esika ya basusu to kozala na mposa makasi ya kosalisa bandeko na yo bakristo? Ozali na mposa ya kozala moto oyo atyaka kimya mpe oyo alimbisaka? Ekoki kozala malamú otuna moninga moko ya motema ayebisa yo esika oyo osengeli kobongisa.—Mas. 27:6.

6 **Salá makasi okokisa mokano na yo.** Ndenge nini okoki kosala yango? Okoki kosala yango soki ozali koyekola malamumalamu ezaleli oyo olingi kobongisa. Kanisá ete ozwi ekateli ya kosala makasi mpo olimbisa-ka basusu. Okoki kobanda kotánga mpe komanyola na bandakisa ya Biblia ya bato oyo balimbisaki basusu na motema moko mpe baoyo baboyaki kolimbisa. Tólobela ndakisa ya Yesu. Azalaki kosepela kolimbisa basusu.

5. (a) Ndenge nini okoki kokokisa mokano na yo ya kokolisa ezaleli moko ya bokristo? (b) Ndenge emonisami na elilingi, ndenge nini elenge mwasi oyo azali kosala makasi mpo na kokokisa mokano na ye ya komitya na esika ya basusu?

6. Okoki kosala nini mpo okokisa mokano na yo ya kokolisa ezaleli moko ya bokristo?

Luká koyeba ezaleli ya bokristo oyo okosepela komonisa lisusu mingi (Talá paragrafe 5-6)

(Luka 7:47, 48) Lisusu, azalaki te kotya makanisi na ye na mabunga ya basusu, kasi azalaki kotya makanisi na ye na makambo malamumu oyo bakokaki kosala. Yesu akesanaki mpenza na Bafarisai ya mikolo na ye, oyo “bazalaki kotalela bato mosusu ete bazali mpamba.” (Luka 18:9) Nsima ya komanyola na bandakisa yango, omituna boye: ‘Namonaka nini epai ya basusu? Naponi kotya makanisi na ngai na bizaleli nini oyo bazali na yango? Soki ozali na mokakatano ya kolimbisa moto moko, meká kokoma bizaleli malamumu oyo azali na yango. Na nsima omituna boye: ‘Yesu atalelaka moto yango ndenge nini? Akolimbisa ye?’ Koyekola bongo ekoki kosalisa biso tósembola makanisi na biso. Tosengeli naino kosala makasi mpo na kolimbisa moto oyo azokisi biso. Kasi soki tozali kokoba kokolisa ezaleli ya kolimbisa, tokokóma na mposa ya kolimbisa basusu.

KOLISÁ MAKOKI NA YO

⁷ Mokano mosusu oyo okoki komityela ezali ya kokolisa makoki na yo. Kanisá mposa ya ebele ya basali oyo ebongiseli ya Yehova ezali na yango mpo na kotonga Bandako ya Betele, Bandako ya mayangani, mpe Bandako ya Bokonzi. Mingi ya bandeko yango bayekoli epai ya bandeko oyo bayebi malamumu mosala yango ya botongi. Ndenge elilingi emonisi yango, ezala bandeko basi to mibali bazali kozwa formasyo na makambo oyo esengeli mpo na kobatela Bandako ya mayangani mpe Bandako ya Bokonzi. Na lolenge moko to mosusu, Yehova Nzambe, “Mokonzi ya seko,” mpe Kristo Yesu, “Nkolo ya . . . bankolo,” bazali kosala makambo ya kokamwa na nzela ya basali wana ya makoki. (1 Tim. 1:17; 6:15; **tángá Masese 22:29.**) Tolingaka kosala nyonso oyo tokoki mpe kosalela makoki na biso mpo na

7. Na boyokani na Masese 22:29, ndenge nini Yehova asalelaka basali ya makoki lelo oyo?

kokumisa Yehova, kasi te mpo na komikumisa.—Yoa. 8:54.

⁸ **Omityela mikano ya sikisiki.** Makambo nini mosusu okoki koyekola? Tuná bankulutu ya lisangá na bino mpe mbala mosusu mokengeli ya zongazonga na bino makambo oyo bazali kokanisa ete okoki kobongisa. Na ndakisa, soki bayebisi yo ete osengeli kobongisa lolenge na yo ya koloba mpe makoki na yo ya koteya, sengá bango báyebisa yo toli nini ya sikisiki ya koloba malamumu oyo osengeli kobongisa. Na nsima salá makambo oyo ekosalisa yo obongisa yango. Ndenge nini okoki kosala yango?

⁹ **Salá makasi okokisa mokano na yo.** Kanisá ete olingi kokolisa makoki na yo ya koteya. Okoki koyekola malamumalamumu mwa buku *Bongisá ndenge na yo ya kotánga mpe ya koteya.* Ntango ozwi devuare na likita ya kati ya poso, okoki kosenga ndeko oyo ayebi koteya malamumu alanda yo ndenge ozali kosala yango liboso osala yango na makita ya lisangá, mpe ayebisa yo esika oyo okoki kobongisa. Bongisáká badevuare na yo liboso mpo bato bámona ete ozali kosala makasi mpe ozali moto oyo bakoki kotyela motema.—Mas. 21:5; 2 Ko. 8:22.

¹⁰ Okoki kosala nini soki mokano na yo ezali ya kokóma na makoki na likambo moko oyo ezali mpasi mpo na yo? Kotika te kosala milende! Ndeko mobali moko na nkombo Garry azalaki na mokakatano ya kotánga malamumu. Akanisi lisusu ndenge ayokaki nsóni ntango amekaki kotánga na makita ya lisangá. Kasi akobaki kosala makasi mpo akóma kotánga malamumu. Alobi ete formasyo oyo azwaki epai ya ndeko oyo ayebi koteya malamumu mpe na

8. Ndenge nini okoki kokolisa makoki na yo ya koteya?

9. Makambo nini okoki kosala mpo okolisa makoki na yo ya koteya?

10. Pesá ndakisa oyo emonisi ndenge ya kosala mpo na kokolisa makoki na biso.

Yekolá ndenge ya kosala mpo na kobatela Ndako ya Bokonzi na bino (Talá paragrafe 7)

mikanda na biso esalisaki ye akóma kosala ba-diskur na lisangá, na mayangani ya mike mpe ya minene!

¹¹ Timote akómaki molobi malamú mpe moteyi malamú? Biblia elobeli yango te. Kasi na ntembe te Timote azalaki kokokisa mikumba na ye malamú mpo atosaki toli ya ntoma Paulo. (2 Tim. 3:10) Ndenge moko mpe, soki tokolisi makoki na biso, tokozala na nyonso oyo ekoki mpo na kosala lisusu mingi na mosala ya Yehova.

LUKÁ NDenGE YA KOSALELA BASUSU

¹² Bisó nyonso tozwaka matomba na mosala ya basusu. Ntango tozali na lopitalo, tozalaka na botóndi ntango bankulutu oyo basalaka na Bakomite ya boyokani elongo na minganga to na bituluku ya bandeko mpo na kotala bato ya maladi bayaka kotala biso. Ntango tozali na mokakatano moko na bomoi, tozalaka na botóndi ntango nkulutu moko ya bolingo azwi ntango mpo na koyoka biso mpe kolendisá biso. Ntango tozalaka na mposa ya lisalisi mpo na kotambwisa boyekoli

11. Lokola Timote, nini ekosalisa biso tósala lisusu mingi na mosala ya Yehova?

12. Ndenge nini tozwaka matomba na mosala ya basusu?

ya Biblia, tosepelaka ntango ndeko oyo azali mobongisi-nzela ya makoki andimi kokende na biso elongo mpe kopesa biso toli oyo ebongi. Bandeko wana nyonso basepelaka kosalisa biso. Tokoki mpe koyoka esengo yango soki tondimi kopesa ntango na biso mpo na kosalela bandeko na biso. Yango wana, Yesu alobaki: “Esengo ya kopesa eleki oyo ya kozwa.” (Mis. 20:35) Soki olingi kosala lisusu mingi na mosala ya Yehova na ndenge oyo to na ndenge mosusu, nini ekosalisa yo okokisa mikano na yo?

¹³ Komityela te mikano oyo ezali sikisiki te. Na ndakisa, okoki kokanisa boye: ‘Nalingi kosala lisusu mingi na lisangá.’ Kasi ekoki kozala mpasi koyeba ndenge ya kokokisa mokano ya ndenge wana, mpe ntango mosusu okoki koyeba te ntango nini okokisaki yango. Na yango omityela mokano oyo ezali polele mpe sikisiki. Okoki kutu kokoma mokano yango mpe ndenge oyo okani kokokisa yango.

¹⁴ Tosengeli mpe kozala na bokatikati ntango tozali komityela mikano. Mpo na nini? Mpo toyebi te makambo nyonso oyo

13. Ntango tozali komityela mokano, likambo nini tosenngeli kobosana te?

14. Mpo nini tosenngeli kozala na bokatikati ntango tozali komityela mikano?

Omityela mokano oyo
okoki kokokisa
(Talá paragrafe 18)

ekómelaka biso na bomoi. Na ndakisa: Ntoma Paulo apesaki maboko mpo na kofungola lisangá ya sika na engumba Tesaloniki. Na ntembe te azalaki na mokano ya kotikala kuna mpe kosalisa bakristo wana ya sika. Kasi batemeli basengaki ntoma Paulo na makasi alongwa na engumba yango. (Mis. 17:1-5, 10) Soki ntoma Paulo atikalaká kuna, alingaki kotya bandeko na ye na likama. Kasi ntoma Paulo atikaki te kosalisa bango. Kutu, amesanaki na bambongwana yango. Na nsima, atindaki Timote akende kokokisa bamposa ya elimo ya bandeko na ye ya sika na Tesaloniki. (1 Tes. 3: 1-3) Bandeko ya Tesaloniki basepelaki mingi ndenge Timote apesaki ntango na ye mpo na kokende esika nyonso oyo bazalaki na mposa na ye.

¹⁵ Tokoki kozwa liteya na likambo oyo ntoma Paulo akutanaki na yango na Tesaloniki. Tokoki kozala na libaku ya kozwa mokumba moko, kasi makambo ya bomoi na biso ekoki kopekisa biso tózwa yango. (Mos. 9:11) Soki ezali bongo mpo na yo, ndimá komityela mokano mosusu oyo okoki kokokisa. Yango nde makambo oyo mobali moko na nkombo Ted ná mwasi na ye Hiedi basalaki. Lokola moko na bango akómaki kobela, basengelaki kolongwa na Betele. Kasi bolingo na bango

15. Ndenge nini makambo ya bomoi na biso ekoki kosala ete tókokisa to te mikano na biso? Pesá ndakisa.

mpo na Yehova etindaki bango báluka ndenge mosusu ya kosakola lisusu mingi. Ya liboso, bakómaki babongisi-nzela ya sanza na sanza. Na nsima, baponamaki lokola babongisi-nzela monene, mpe Ted azwaki formasyo na mosala ya mokengeli mosungi. Lisusu, malako epesamaki na oyo etali mbula oyo mokengeli asengeli kotika mokumba na ye. Ted ná Hiedi bamonaki ete bakómi mibange mpenza mpe bakoki lisusu te kokokisa mokumba yango ya mokengeli. Atako bayokaki mawa, bayebaki ete bakoki kosalela Yehova na ndenge mosusu. Ted alobi boye: “Toyekolaki ete tokoki kosalela Yehova kaka na lolenge moko te kasi na ndenge mingi.”

¹⁶ Tokoki te koyeba makambo nyonso oyo ekokómela biso na bomoi. Yango wana, ezali na ntina tókanisa te ete tozali na motuya na miso ya Yehova kaka mpo na mikumba oyo tozali na yango, mpe ete tómiokanisa te ná basusu oyo bazali na mikumba oyo biso tozali na yango te. Hiedi alobi boye: “Okozala lisusu na esengo te soki azali kokokanisa bomoi na yo ná oyo ya basusu.” (**Tángá Bagalatia 6:4.**) Ezali na ntina tóluka ndenge oyo tokoki kosalisa basusu mpe kosalela Yehova.*

* Talá eteni “Kosala esika basakoli bazali mingi te” na buku *Tobongisami mpo na kosala mokano ya Yehova*, mokapo 10, par. 6-9.

16. Liteya nini tokoki kozwa na Bagalatia 6:4?

¹⁷ Okozala na likoki ya kosala lisusu mingi na mosala ya Yehova, soki ozali na bomoi oyo ezangi mindondó mpe oboyi kozwa banyongo ya mpambampamba. Omityela mikano ya ntango mokuse oyo ekopesa yo likoki ya kokokisa mikano ya ntango molai. Na ndakisa, soki omityeli mokano ya kokóma mobongisinzela ya sanza na sanza, okoki kosala lokola mobongisi-nzela mosungi na boumeli ya ntango molai sikoyo! Soki omityeli mokano ya kokóma mosaleli na misala, okoki kosakola lisusu mingi mpe kokende kotala bandeko oyo babelaka mpe mibange oyo bazali na lisangá na bino! Soki ozali kosala makambo wana nyonso sikoyo, ekoki kofungolela yo porte ya kosala lisusu mingi na mosala ya Yehova na mikolo ezali koya. Zalá na ekateli ya kosala nyonso oyo okoki mpo na kokokisa mokumba nyonso oyo bapesi yo.—Rom. 12:11.

¹⁸ Tózala mibange to te, biso nyonso tomi-tyelaka mikano ya elimo mpe tokokisaka yango. Tózwa ndakisa ya ndeko mwasi moko ya mbula 75 na nkombo Beverley. Azalaki na mokakatano ya kotambola mpo na maladi oyo azalaki kobela. Kasi azalaki na mposa makasi ya komipesa mobimba na kampanye ya

17. Okoki kosala nini mpo okokisa masengami mpo na kosala lisusu mingi na mosala ya Yehova?

18. Ndenge emonisami na elilingi, liteya nini ozwi na ndakisa ya ndeko mwasi Beverly?

kobengisa bato na Ekaniseli. Na yango amityelaki mikano ya sikisiki. Ntango ndeko Beverley akokisaki mikano oyo amityelaki mpo na kampanye yango, asepelaki mingi. Milende na ye etindaki basusu bámipesa lisusu mingi na mosala ya kosakola. Yehova azwaka na motuya mingi mosala oyo bandeko na biso ya mibange basalaka, ata soki makambo ya bomoi na bango ezali kopekisa bango básala oyo bakoki.—Nz. 71:17, 18.

¹⁹ Omityela mikano oyo okoki kokokisa. Kolisá bizaleli oyo ekosala ete Yehova azwa yo na motuya. Kolisá makoki na yo mpo epesa yo nzela ya kosala lisusu mingi na mosala ya Nzambe mpe na ebongiseli na ye. Luká ndenge ya kosalela bandeko na yo lisusu mingi.* Lokola Timote, na lisalisi ya Yehova “bato nyonso [bakomona] polele ete ozali kokende liboso.”—1 Tim. 4:15.

* Talá liteya 60, “Kobá kokola na elimo,” na buku *Sepelá na bomoi libela na libela!*.

19. Wapi mikano mosusu ya elimo oyo tokoki komityela?

NDIMBOLA YA BILILILINGI Lokasa 25: Ndeko mobali moko azali kolakisa bandeko basi mibale ndenge ya kosala mpo na kobatela Ndako ya Bokonzi, mpe bazali kosalela malamu mayele oyo bauti koyekola. **Lokasa 26:** Ndeko mwasi moko oyo akotá ndako azali kopesa litatoli na nzela ya telefone mpo na kobengisa bato na Ekaniseli.

NDENGE NINI OKOKI KOMITYELA MPE KOKOKISA MOKANO YA . . .

■ kokolisa ezaleli moko ya bokristo?

■ kokolisa makoki na yo?

■ kosalela bandeko lisusu mingi?

Biblia elobi nini na likambo etali kolapa ndai?

■ Ndai ezali “maloba ya kozwa na liseki te oyo moto alobi na miso ya bato to alaki ete akosala likambo moko boye, mbala mingi mpo na kobelela Nzambe . . . lokola motatoli to temwe.” Moto akoki koloba to kokoma yango.

Bato mosusu bakanisaka ete ezali mabe kolapa ndai mpo Yesu alobaki: “Bólapa ndai te . . . Tiká liloba na bino Εε ezala Εε, Te na bino, Te; mpo maloba oyo ebakisami likoló na oyo wana euti na moto mabe.” (Mat. 5:33-37) Na ntembe te, Yesu ayebaki ete Mibeko ya Moize esengaki kolapa mwa bandai, mpe basaleli ya sembo ya Nzambe bazalaki kolapa bandai. (Eba. 14:22, 23; Kob. 22:10, 11) Ayebaki mpe ete Yehova ye moko azalaki kolapa ndai. (Ebr. 6:13-17) Na yango, Yesu alingaki te koloba ete tosengeli soki moke te kolapa ndai. Kutu, akebisaki bato bálapaka te ndai na makambo ezangi ntina to na ndenge oyo ebongi te. Tosengeli ntango nyonso kokokisa makambo oyo tolobi ete tokosala, mpo ezali likambo oyo Yehova alingi tósala.

Kasi, okosala nini soki basengi yo olapa ndai? Ya liboso, omindimisa ete okokoka kosala makambo oyo olaki ete okosala. Soki omoni ete okokoka te, ekozala malamu olapa ndai te. Liloba ya Nzambe ekebisu biso boye: “Malamu osala elako te na esika osala yango mpe okokisa yango te.” (Mos. 5:5) Ya mibale, talelá mitinda ya Biblia oyo elobeli ndai, mpe na nsima salá makambo na boyokani na lisosoli na yo oyo eteyami. Wapi mwa mitinda yango ya Biblia?

Mwa bandai oyo eyokani na mokano ya Nzambe. Na ndakisa, Batatoli ya Yehova basalaka elako na ntango ya libala. Bilako ezali lolenge moko ya ndai. Liboso ya Nzambe mpe ya batemwe, mobali ya libala mpe mwasi ya libala balakana ete bakolingana, bakosepelisana, bakopesana limemya mpe bakosala yango ntango nyonso oyo bkozala na bomoi elongo awa na

mabele.’ (Babalani mosusu bakoki te koloba maloba oyo ndenge ezali na ntango ya libala, kasi basalaka kaka elako liboso ya Nzambe.) Na nsima bakómaka mwasi ná mobali, mpe basengeli kofanda esika moko bomoi na bango mobimba. (Eba. 2:24; 1 Ko. 7:39) Elako ya libala ebongi mpe eyokani na mokano ya Nzambe.

Mwa bandai oyo eyokani te na mokano ya Nzambe. Mokristo ya solosolo asengeli te kolapa ndai, na ndakisa, mpo na kobundela ekólo to kowangana kondima na ye epai ya Nzambe. Kosala bongo ezali kobuka mibeko ya Nzambe. Bakristo bazali “bato ya mokili te,” yango wana bakoki te komikotisa na kowelana mpe na bitumba.—Yoa. 15:19; Yis. 2:4; Yak. 1:27.

Mwa bandai oyo etaleli lisosoli ya moto. Na bantango mosusu, tosengeli kotalela malamumalamu ndai oyo tolingi kolapa na kotalela toli oyo

Yesu apesaki ya ‘kozongisela Kaisala biloko ya Kaisala, kasi ya Nzambe biloko ya Nzambe.’—Luka 20:25.

Na ndakisa, kanisá ete mokristo moko alingi kozwa mokanda ya kozala mwana-mboka to *passport* mpe bayebisi ye ete ekosenga alapa ndai ya bosembo. Soki na mboka yango, kolapa ndai ya bosembo ezali elako ya kosala likambo moko oyo ebuki mibeko ya Nzambe, lisosoli na ye oyo eteyami na Biblia ekopesa ye te nzela ya kolapa ndai yango. Guvernema ekoki kopesa ye nzela ya kobongola mwa moke maloba yango mpo lisosoli na ye epesa ye nzela ya kosala yango.

Kolapa ndai ya bosembo oyo babongoli mwa moke maloba na yango ekoki koyokana na etinda oyo ezwami na Baroma 13:1, oyo elobi: “Tiká molimo nyonso eyokelaka bakonzi oyo bazali liboso.” Yango wana, mokristo akoki komona ete ezali mabe te kolapa ndai ya kosala likambo moko oyo Nzambe asengaka bakristo básala.

Ezali mpe na ntina mingi otosa lisosoli na yo oyo eteyami na Biblia soki ozali komituna mpo na kosalela eloko moko to kosala jestε moko ntango ozali kolapa ndai. Na ntango ya kala, Baroma mpe Basikitia bazalaki kolapa ndai na mipanga, mpo na kosenga nguya epai ya nzambe ya bitumba mpe komonisa ete moto yango asengeli kotyelama motema. Bagreki bazalaki kotombola loboko na likoló ntango bazalaki kolapa ndai. Na yango, bazalaki kondima ete ezali na nguya ya nzambe moko oyo elandelaka na likebi makambo oyo bato bazali koloba mpe kosala mpe epai ya nani bato basengeli kozongisa monoko.

Na ntembe te, mosaleli ya Yehova asengeli te kolapa ndai liboso ya bendεε to eloko nyonso mosusu oyo ezali na boyokani na losambo ya lokuta. Kasi okosala nini soki basengi yo na tribunale otya loboko likoló ya Biblia mpe olapa ndai ya kopesa litatoli ya sembo? Soki basengi yo bongo, okoki kopona kosala bongo, mpo Makomami elobeli bato ya sembo oyo basalaki jestε ntango bazalaki kolapa ndai. (Eba. 24:2, 3, 9; 47:29-31) Ezali na ntina obosana te ete soki ozali kolapa ndai, yebá ete ozali kosala yango liboso ya Nzambe mpe ete okoloba makambo ya solo. Osengeli

komibongisa liboso mpo na koyanola na bosembo mpenza na mituna nyonso oyo bakoki kotuna yo.

Lokola tozwaka na motuya mingi boyokani na biso ná Yehova, tosengeli kobondela na motema mobimba mpe kotalela ndai nyonso oyo basengi biso tólapa, komindimisa ete ekotungisa lisosoli na biso te to ekobuka te mitinda ya Biblia. Soki oponi kolapa ndai, osengeli kokokisa yango. —1 Pe. 2:12.

Mitinda ya Biblia oyo osengeli kotalela

- **Matai 5:37:** “Tiká liloba na bino εε ezala εε, Te na bino, Te.”
- **Yoane 15:19:** “Bozali bato ya mokili te.”
- **Kolimbola Mibeko 5:9:** “Yehova Nzambe na yo . . . asengaka kokangama kaka na ye.”
- **Baroma 13:1:** “Tiká molimo nyonso eyokelaka bakonzi oyo bazali liboso.”
- **Luka 20:25:** “Bózongisela Kaisala biloko ya Kaisala, kasi Nzambe biloko ya Nzambe.”
- **1 Petro 2:12:** “Bózalaka na etamboli malamumu na kati ya bikólo, mpo . . . bamoni na miso na bango misala na bino ya malamumu.”

Soki mokristo moko abomi libala na mwasi na ye mpo na ntina oyo Biblia endimi te mpe abali moto mosusu, ndenge nini lisangá etalelaka libala na ye ya kala, mpe libala na ye ya sika?

■ Na likambo ya ndenge wana, lisangá ekotalela libala ya kala ete ekufi ntango moto abali lisusu mpe ekotalela libala ya sika lokola endimami na mibeko ya Leta. Mpo tóyeba ntina oyo tolobi bongo, tótala makambo oyo Yesu alobaki na oyo etali koboma libala mpe kobala lisusu.

Ndenge Matai 19:9 emonisi yango, Yesu amonisaki ntina kaka moko oyo Makomami endimi mpo libala ekufa. Alobaki boye: “Moto nyonso oyo abomi libala na mwasi na ye, *soki mpo na pite te*, mpe abali mosusu *azali kosala ekobo*.” Na maloba wana ya Yesu, tomoni (1) ete pite ezali ntina kaka moko oyo Makomami endimi mpo libala ekufa mpe (2) ete moto oyo abomi libala na mwasi na ye mpo na ntina oyo Makomami endimi te mpe abali moto mosusu azali kosala ekobo.*

Maloba ya Yesu elingi nde koloba ete mobali oyo asali pite mpe abomi libala na mwasi na ye azali na bonsomi ya kobala lisusu? Ezali mpenza bongo te. Ntango ekobo esalemi na libala, *molongani oyo asali likambo te* akoki kozwa ekateli ya kolimbisa mobali na ye to te. Soki aboyi kolimbisa ye mpe azwi mokanda ya koboma libala, bango nyonso bazali na bonsomi ya kobala lisusu mpo libala esili kokufa.

Longola yango, molongani oyo asali likambo te akoki kozala na mposa ya kotikala na libala mpe komonisa ete alingi kolimbisa mobali na ye. Kasi, ezali boni soki mobali oyo asali ekobo aboyi ete mwasi na ye ali-

* Na mokuse, tokobenga moto oyo azali kosala ekobo mobali mpe molongani oyo asali likambo te mwasi. Kasi, ndenge Marko 10:11, 12 emonisi yango, Yesu amonisaki yango polele ete toli yango etaleli basi mpe mibali.

mbisa ye mpe azwi mokanda ya koboma libala na kolanda mibeko ya Leta na ndenge na ye moko? Lokola mwasi na ye andimi kolimbisa ye mpe kokoba kozala na libala na ye, mobali azali na bonsomi te ya kobala lisusu na kotalela Makomami. Soki atingami kaka na ekateli na ye oyo eyokani na Makomami te mpe abali moto mosusu ntango azali na bonsomi te ya kosala bongo na kotalela Makomami, mpe soki asali lisusu ekobo, bankutulu basengeli kosala komite ya kosambisa mpo bátalesa likambo na ye. —1 Ko. 5:1, 2; 6:9, 10.

“Moto nyonso oyo abomi libala na mwasi na ye, *soki mpo na pite te*, mpe abali mosusu azali kosala ekobo.”—Mat. 19:9

Ntango mobali oyo azali na bonsomi te ya kobala lisusu na kotalela Makomami abali moto mosusu, ndenge nini lisangá esengeli kotalela libala na ye ya kala mpe oyo ya sika? Na kotalela Biblia, libala na ye ya kala ezali kaka? Molongani oyo asali likambo te akoki kaka kolimbisa to koboya mobali na ye ya kala? Esengeli kotalela libala ya sika lokola libala ya ekobo?

Kala, lisangá ezalaki kotalela libala ya sika lokola libala ya ekobo soki molongani oyo asali likambo te azali na bomoi, abali te, mpe asalaki pite te. Kasi, ntango Yesu azalaki kolobela koboma libala mpe kobala lisusu, alobelaki te molongani oyo asalaki likambo te. Nzokande, alimbolaki ete mobali

oyo abomi libala mpo na ntina oyo Makomami endimi te mpe abali moto mosusu, azali kosala ekobo. Soki esalemi bongo, koboma libala mpe kobala lisusu, oyo Yesu alobelaki emonisi ete mobali yango asalaki ekobo, oyo esengelaki kotya nsuka na libala ya liboso.

Ntango mobali abomi libala na mwasi na ye mpe abali moto mosusu, ezali na ntina te ete molongani oyo asali likambo te alimbisa ye to te. Na yango, molongani yango asengeli te kozwa ekateli ya monene ya kolimbisa to koboya kolimbisa mobali na ye ya kala. Longola yango, ata soki molongani oyo asali likambo te akufi, abali lisusu, to asali pite, yango ekobongola te ndenge oyo lisangá esengeli kotalela libala ya sika ya mobali yango.*

Na ndakisa oyo tolobeliki likoló, mobali asalaki ekobo, oyo esalaki ete libala ekufa.

* Yango esemboli ndenge oyo tozalaki kotalela libala ya ndenge wana ete ezali libala ya ekobo, soki molongani oyo asali likambo te akufi te, abali lisusu te, to asali pite te.

Ezali boni soki mobali asalaki ekobo te, kasi abomaki libala mpe abali lisusu? To ezali boni soki mobali asalaki pite te liboso ya koboma libala, kasi asalaki yango nsima ya koboma libala mpe abali moto mosusu atako mwasi na ye azali na mposa ya kolimbisa ye? Na bandakisa wana nyonso, koboma libala mpe kobala lisusu, etye nsuka na libala ya kala. Libala ya sika endimami na mibeke ya Leta. *Linóngi ya Mosenzeli ya 15/02/1980, nkasa 31-33 na Français* elobaki boye: “Na ntembe te, lokola abali moto mosusu, akoki lisusu te kozongela molongani na ye ya kala, mpo libala na ye ya kala esí ekufi.”

Mbongwana oyo emonisi te ete bakristo basengeli kokanisa ete libala ezali lisusu mosantu te to ekobo ezali lisumu ya mone ne te. Mobali oyo abomi libala na mwasi na ye mpo na ntina oyo Makomami endimi te mpe abali moto mosusu asengeli kokota komite ya kosambisa mpo bátalesa likambo na ye. (Soki molongani ya sika azali mokristo, asengeli mpe kosambisama na komite ya kosambisa mpo na ekobo.) Atako libala ya sika esengeli te kotalelama lokola libala ya ekobo, mobali akozwa te mikumba mine ne na lisangá na boumeli ya bambula mingi mpe tii ntango bato mosusu bakotika kobeta libaku na likambo ya mabe oyo asalaki kala to tii ntango bakotika kotalela ye lokola moto oyo abongi te. Liboso ya kopesa moto ya ndenge wana mokumba, bankulutu basengeli mpe kotalela makambo oyo ezali koleka na bomoi ya molongani na ye ya kala oyo asalelaki ye makambo na bokosi mpe mikumba ya bana ya mike oyo asundolelá molongani na ye ya kala.—Mal. 2:14-16.

Na kotalela makama minene ya koboma libala mpo na ntina oyo Makomami endimi te mpe kobala lisusu, bakristo bakosala na bwanya soki bamekoli Yehova mpe bazali kotalela libala ete ezali mosantu.—Mos. 5: 4, 5; Ebr. 13:4.

NA NIMERO OYO

Ndenge ya kozala na esengo mpe na kimya ntango ozali komitungisa 2

Lisoló ya boyekoli 15: 06-12/06 4

Ozali “ndakisa . . . na maloba”?

Lisoló ya boyekoli 16: 13-19/06 10

Okoki kozala na esengo soki opesi Yehova oyo eleki malamú

Bapesi bambwa na ngai bisikiti 15

Lisoló ya boyekoli 17: 20-26/06 16

Bamama—Bózwa mateya na ndakisa ya Enise

Lisoló ya boyekoli 18: 27/06–03/07 22

Ndenge ya komityela mikano ya elimo mpe kokokisa yango

MITUNA YA BATÁNGI 28

Zulunalo oyo ezali ya kotéka te. Ebimisami mpo na koteya bato Biblia na mokili mobimba, mpe mbongo mpo na kosala mosala yango eutaka na makabo oyo bato bapesaka na bolingo na bango moko. Mpo na kopesa likabo, kende na donate.jw.org.

Soki liyebisi ezali te, maloba ya baverse euti na *Biblia—Libongoli ya Mokili ya Sika*.

The Watchtower (ISSN 0043-1087) April 2022 is published by Watchtower Bible and Tract Society of New York, Inc.; Harold L. Corkern, President; Mark L. Questell, Secretary-Treasurer; 1000 Red Mills Road, Wallkill, NY 12589-3299, and by Watch Tower Bible and Tract Society of South Africa NPC, 1 Robert Broom Drive East, Rangeview, Krugersdorp, 1739. © 2022 Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. Printed in South Africa.

MAKAMBO OYO BATYE NA JW LIBRARY MPE NA JW.ORG

MAKAMBO OYO BANDEKO BAKUTANAKI NA YANGO

Bamipesaki na bolingo na bango moko na Bulgarie

Wapi mwa mikakatano ezalaka mpo na kokende kosakola na mboka mopaya?

MITUNA OYO BILENGE BATUNAKA

Ezali malamú kosala makambo mingi na mbala moko?

Okoki mpenza kosangisa makambo kozanga ete olongola likebi na yo?

NDENGE OYO MAKABO NA YO ESALELAMAKA

Sheni ya Satellite ya JW ekómi ata na bisika oyo Internet ezalaka te

Ndenge nini bandeko na bisika mingi na Afrika batalaka TV JW atako na bisika oyo bafandaka Internet ezalaka te?

ELILINGI YA EZIPELI:

Enise, mama ya Timote mpe nkoko na ye Loisi bazali kosepela komona ndenge Timote azali kozwa batisimo mpo akóma mokristo (Talá lisolo ya boyekoli 17, paragafe 1)

Kotá na site Internet na biso, jw.org, to salelá kode oyo

w22.04-LI
220127